

PREOTULU ROMANU.

Diariu basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

Joanu Fekete Negrutiu.

(Urmare.)

Pâna acilea autoriulu. La tóte acestea nu mai trebuie nece unu comentariu. Destulu cá pentru convingerile s'ale depuse in acestu articlu a avutu, — precum insusi scrie, — multe de suferitu din tóte partile... acestu articlu a facutu sange reu la guberniulu politicu si la celu basericescu; guberniulu politicu erá pre aci se me aresteze, díce densulu, dar' unu consilieriu románu si anumitu domnulu Vasiciu, — dupa cum mi s'a spusu, — a dísu in consiliu: »Lasatí-lu si nu-lu arestati, cá de se ve arestá, mai mare sgomotu se va face in publicu, si clerulu greco-catolicu mai tare se va interesá de lucrulu din cestiune, si se va atítiá, ér' autoriului i se va face unu renume mare.

Protopopulu Clusiului Negrutiu devine fara voi'a si intentiunea s'a omu cu nume mare.

Clerulu din afara: preotii si protopopii í-i gratuléza!.. Guvernulu atátu celu politicu cátu si celu basericescu 'lu invinovatiescu, 'lu-tragu la respundere, ér' aperatorii cei adevirati ai causeroru poporului románu cá: redactorulu Jacobu Muresianu, Georgiu Baritiu etc. 'lu-imbarbatá pe calea apucata. De aci se incepe apoi una corespondintia viua cu aci memoratii barbati fruntasi, cu metropolitulu Sálutiu si cu nunciatur'a apostolica din Vien'a, din cari corespon-

dintie ceea-ce este de interesu publicu basericescu : detori suntemu a aduce la cunoscinti'a publica, si acést'a din dóue motive si anume : pentru cá mai antâiu cei interesati in asemenea afaceri se véda si se audia : ce si cum trebuie se pastramu si se aperamu? — si a dóu'a, pentru a justificá asertiunea nóstra dela inceputu : cá in decedatulu canonicu Negrutiú baseric'a româna unita a pierdutu unu infocatu si neintimidatu sustiênetoriú si aperatoriú alu asiediaminteloru s'ale!...

1. Scrisórea relativa a redactorului Jacobu Muresianu cu privire la articlulu amintitu :

Brasíovu 9/4. 1858.

Domnule si frate!

Eu fui provocatu de politia, carea prin telegrafu primí ordine, de a sistá corespondinti'a D.-Tale din Nr. 23. 9/21 Martie, cá se-mi dáu cuventulu, cá de ce am publicat'o? Eu respunsei cum vei cetí in alaturatulu estrasu (in traducere germana). Te insciintiezu cá se scíi, déca vei avé vre-o imputare si se apesi pe ce'a ce este de apesatu, cá déca ne voru tractá cu subtîeri si cu subtrageri din celea ce le avuramu cá uniti in 4 puncte numai, ne periclitamu, càci cei'alalti ni imputa si rídu, cá pe noi ne represinta romano-catolicii, si nu avemu din sinulu nostru nici macaru unu consiliariu scolaríu, ér' mâne poi-mâne ne voru pune vre-unu némtiu ori ungu ru de metropolitu.... (aci e rupta marginea scrisórei.)

Provinci'a romana unita cu Baseric'a Romei o numesce Pap'a in bula, apoi? se fia numai racii tîegănului? — Titul'a ar' fi bine se ni-o ficsamu : »de legea romana unita«, prin care se întielege si natiunea si unirea cu Rom'a. Asíá ni-ar folosí multu. — Celea ce le inschimbái (intielege : in articlulu publicatu), avui cuventu a le inschimbá, càci vedi si asíá?... Acum ve convingeti? Cu tóte acestea, — fara atingeri, — se nu tace mu, ci ce'a ce se tîêne de binele nostru se publicamu, cá amu trasu destulu acumu de 3 ani, in care tempu fui silitu a traduce tóte corespondintie le si articlii originali in limb'a germana pentru politia, inainte de ce s'ar fi tiparitu.

Intipuiesceti tortur'a midilocita de Sîagun'a, prin rudele s'ale! am reclamatu si chiar' la politi'a suprema inzadaru; inse acum'a vedu cã nu-mi mai ceru traducerea, nu sciu pâna cându?...

Salutare si imbraçioşiare!

Alu D.-Tale plecatu

Jacobu Muresianu m. p.

NB. Tocmai fui chiebatu la politi'a a dõu'a.... (scrisõrea e rupta, se intiel ge : a dõu'a-õra), si resosi si una alta provocare cã se me iã la protocolu de inquisitiune, insirãndu tõte cãte avui pâna acum'a, nu sciu ce vã fi, legea matrimoniale introdusa, si totu trasa in dubiu ne va apesã! Tieneti-ve si fiti Fabricii sanetosi

J. M. m. p.

2. Èr' domnulu Georgiu Baritiu asiã imbarbatã pe autoriu: »P. S. Mi se scie dela Sibiu: cumcã articulu Domniei Tale despre sinodu a facutu impresiune rea chiar' si in intelegintã unita de acolo. Lasa se faca, nemicu se nu-Ti pase, nemicu!.... Ómeni superficiali, cari nice una-data n'au judecatu dela nasu mai departe; ómeni, cari cauta la feçie, èr' nu la poterea cuvântului; ómeni, cari blastema argumentele logice, pentru-cã nu le potu infrange: nece odata se nu ne geneze, se nu ni faca sfiala... (scrisõrea mai incolo e rupta.)

3. Interesante si multu instructive suntu scrisorile relative a-le metropolitului de eterna si pia memoria Alexandru Siulutiu.

Acest'a cunoscõndu valõrea protopopului Negrutiu inca inainte de publicarea faimosului articlu, si anume chiaru cu acelaşiu datu, 9 Martiu 1858, scie acestui'a totu in obiec-tulu sinõdeloru urmatõrea scrisõre confidentiale :

Reverendisime domine!

Èta 'ti trimitu aici in Estrasu Protocolaru facutulu meu acumu din nou recursu la Scaunulu Apostolescu spre aperarea forurilor protopopesci, cã se vedeti cã dõca ne-

ar' lasá multîmea lucrurilor, v'amu impartasî sí anteactele, cari voru adevéri: cà nu amu adormitu cându s'a apropiatu cev'a periclu de turm'a-ne; bataru déca in aperarea disciplinei nóstre in tóte ramurile ei, si cu tóte obiceiurile ei celea vechi amu fi cu totii într'unu cugetu, càce: »Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.« Precumu pricepu, noi avem mari nepreteni disciplinei nóstre si pismatareti si in unii frati latini, cari pre la Vien'a s'optescu cà numai unii reuvoitori Scaunulu Apostolicescu se impotrivescu schimbariloru in disciplin'a nóstra, éra maioritata nici nu scie de acést'a, nici cà este inpotriv'a reformelor; de sí unele informatiuni cá acestea sunt, — precumu credu eu, — fara fundamentu, sí nu credu se fia nici unulu dintre noi, care se se invoiesca in schimbari de acestea; asiá de alta parte sta sí acelu adeveru, cà in schimbarea disciplinei basericei orientale. care si inainte de schism'a lui Photiu a fostu in usu si in praca in baseric'a orientale, si este redímata pe ss. scripturi si pe ss. canóne, si care asiá-dicúndu o-au sanctionatu si canonicisatu o diumetate din tóta baseric'a lumii catolice, adeca cea orientala; nice mie, nice clerului nu ne póte fi iertatu a face sí introduce nóue schimbari, cà schimbari într'un'a disciplina intemeiata si sanctionata de un'a baserica intréga a tóta lumea orientale, éra-si numai cu autoritatea, invoie'l'a si sanctionarea acelei'a-si baserici intregi se potu introduce, ér' nu deosebi numai cu a nóstra a particulariloru sí acést'a cu atátu mai vértosu nu, cu câtu noi si poporulu nostru vede, cà ace'a disciplina nevatemata se tíene si in baseric'a neunitiloru, si noi cari amu luatú asupr'a nóstra missiunea cea grea de a intarí sí propagá s. unire in poporulu nostru sí locuimu in midiloculu neunitiloru, nu potemu face in disciplina innoiri, cari si pe poporulu unitu se-'lu scandalizeze, si pe neuniti se-i instraineze si infricosíeze de a primí s. unire. — Aceste-su temeiurile din cari nu ne potemu nice decátu abate dela vechile obiceiuri, sí canonicésc'a, ba catolicésc'a nóstra disciplina, care au in floritu si in baseric'a adevératu catolica orientala antephotiana, sí pe care cu totu dreptulu dorimu si poftimu si dela scaunulu apostolicescu se ni-o res-

pecteze si se ni-o tiêna nevatemata, precum si credu cà ni se va tiêné.

Despre alta remânu totu-de-a-un'a

Alu Preon. Fr. T'ale

Blasiu, 9-a Martie st. n. 1858.

addictu

Metropolitulu Alexandru m. p.

Dar' ajungându si la cunoscint'ă Metropolitului desu memoratulu articlu alu protopopului Negrutiu 'lu-mustra cu durere parintiésca intr'o lunga scrisóre cu datulu Blasiu 15/3 Aprilu 1858. Éta unu estrasu din ace'a scrisóre :

Preaonorate in Christosu Frate!

Preaonoratu Fr. T'a in unu articlu lungu in nrii 22 si 23 a »Gazetei de Transilvani'a« din 16. Martie a. c. ai vorbitu multe... frumóse, drepte si bune alt'mintrelea, numai câtu fiendu-cà Preaon. Fr. T'a starile mele celea strêmtorate si delicate nu le scii, si eu acelea nice nu le potu, nice cà vréu a le aduce la publica cunoscintia... cu nedreptulu te miri, cà de ce nu voiescu a tiêné mai antâiu sinodulu diecesanu, apoi celu provinciale? séu de ce in diferintiele acestea disciplinariae, — in cari eu numai singuru stáu in arena, — n'am adunatu seboru diecesanu, cá se me spriginésca si clerulu? si mai cu nedreptulu m'ai pisícatu in dîs'a gazeta, dicûndu: »cà tiênera sinodulu provinciale inainte de celu diecesanu e numai una apucatura metropolitana dictata de impregiurari.« Da ce feliu de impregiurari? déca nu le-ai sciutu, séu nu le-ai spusu aceste impregiurari, inaintea publicului m'ai adusu si m'ai lasatu in grea suspitiune, cà dóra impregiurarile acestea suntu de mine intr'adinsu càtate, pentru cà cuvintele acelea »apucaturi metropolitane« ace'a ar' insemná.

Eu am voitu, dupa prescisele mai nóue, cari nu-mi este iertatu a le calcá, a tiêné sinodu provinciale, cá inca in vér'a acést'a se potu tiêné si sinodulu celu diecesanu. Si intru adeveru eu sinodulu provinciale l'am fostu si indicatu..., pe Episcopii sufraganei si Capitulele loru — cari singuri numai potu avé in sinodu provinciale sessiune si

votu — i-am fostu conchiamatu, sî guberniului am fostu facutu de scire.... sî totu-si déca vei audî, cà eu sinodulu acest'aé ra-si l'am revocatu sî inca »ad indeterminate tempus,« sî consequenter nu se voru tîené sínódele.... te rogu nu cumv'a éra in Gazeta se me invinovatîesci, cà si acést'a-i apucatura metropolitana.... Eu am facutu tóte câte am potutu,..... am priveghiatu impregiurulu turmei mele diu'a si nóptea: déca totu-si multu n'am facutu, ce ar' fi doritu Clerulu, n'am facutu, nu cà n'am vrutu, dar' cà n'am potutu..... Eu nu me indoiescu despre dragostea Clerului, cà elu a vrutu si vré se me spriginésca, cà acést'a-i si detoria, de óre-ce lupt'a mea nu pentru aperarea drepturilor mele private, ci pentru aperarea comunei si stramosîescei nóstre baserice; sî déca nu i-e iertatu se-'si póta implinî detori'a acést'a in adunare sebornicésca, nu-i opritu a face ace'a fiesce-carele si de acasa, numai cu tóta cuviintiósa onóre si pe calea s'a cea legiuita si cuviinciósa. Inse de m'aru lasá si singuru, — precum pâna acumu. — in aren'a acést'a de una lupta obositóre, si déca neaperatu asîu si cadé: incale-te si infrântu voiupoté dîce: »lupta buna am luptatu, credintî'a am pazitu,« numai atât'a cu tóta dreptatea poftescu dela dragostea ori-cui din Cleru cá, — déca me voru vedé asudatu, slabitu si reu ranitu in lupt'a acést'a, se nu adauga raneloru mele rane, déca nu voru torná pe ele vinu si untu de lemnu.

Aceste cu parintîésca dragoste si incredere scriindutîle remânu totu-de-a-un'a de binevoitoriu

Metropolitulu Alexandru m. p.

Respondîendu protopopulu Negrutiu metropolitului cu cuvenita supunere si reverintîa: cà n'a voitu se-lu vateme prin acelu articlu, ci numai se spuna adeverulu in publicu etc., — neuitatulu archiereu Siulutiu, carui'a i placeá multu sinceritatea si vorb'a deschisa sî a supusiloru sei, i rescrie urmatórele:

Prea onorate in Christosu Frate!

Fî in pace si odichnitu cu anim'a, cã in anim'a mea nu s'a incuibatu nici una greutate asupr'a Prea onoratu Fr. T'ale pentru espresiunile celea din Gazeta asupr'a mea. Mantuirea Preaon. Fr. T'ale si asupr'a altoru atacuri este cea mai buna, a spune adevverulu ori-cui asîa precum este. Noi nu voimu a introduce in baseric'a nóstra eresu su invetiaturi nóue. Noi ne aparamu si ne rogamu se ne lase pe noi in pace cu acésta disciplina, care baseric'a orientala neclatita o-a pazîtu in 1858 de ani dela intemeierea ei, si care baseric'a nóstra si dupa facut'a s. unire de 160 de ani, spre mare folosulu s. uniri, si a intregi catolicesci baserice, a tinutu. Sî cându vomu cere noi acést'a, sî o vomu spune-o verde ori si cui, cã voimu a remn — totu pentru binele s. Uniri, — sî mai incolo nestramutati in ace'a disciplina si usuri vechi, avemu dreptulu celu mai mare, sî nu vomu gresî nimerui, sî asîa nu avemu de ce se ne si tememu! Disciplin'a nóstra este a unei intregi baserici orientale autonome, nu numai a nóstra; sî dca va fi de lipsa se se faca intr'ns'a stramutare, se o faca acést'a ra tóta baseric'a, r' nu unu metropolitu, unu episcopu su una provincia numai, cã aceste nu potu mută ce a asieditu intrég'a baserica orientala, c se o scandalimu si se punemu pedece nesuperabile s. Uniri. Acestea suntu principiile mele spuse sî aretate la cei mai mari. Mie a fî nice latinu, nice grecu nu-'mi place, dca-i se facemu schimbari, sî cine va crede că fara turburarea poporului pte face, că se se magulsca cuiv'a, mai bine se trecemu cu totul in ritu latinu, ra se ne faiarimu c suntemu »graeci ritus et disciplinae«, si apoi totu-si, c se placemu altor'a — se ne insielamu poporu si cleru, ast'a ar' semen a fi indifereente, ba a fi insielatoriu, care prepusu nu voiescu nice-odata se intine pomenirea mea. Ast'a e a mea convingere, altii cum voru judec asîa faca!

Acestea cu fratisca incredere scriendu-tle remanu Alu Prea on. Fr. T'ale.

Blasiu, 29/17 Aprilu 1858.

celu vechiu addictu

Metropolitulu Alexandru m. p.

De aci incolo devine protopopulu Negrutiu barbatulu celu mai de incredere sî mai confidentialu alu Metropolitului Siulutiu, atâtu cá protopopu câtu si cá canonicu, — încâtu cum am dîsu, — in 1863, 'lu propune la locurile mai inalte in locul primu de episcopu alu Gherlei, ér' mai târdîu cá canonicu 'lu facù de directoru alu curiei metropolitane; sî in celea din urma a tractatu la locurile competente pentru de a i-se dá de arhieru ajutatoriu (coadjutor). — Din ne-numeratele corespondintie ulterióre a-le metropolitului, mai lasamu se urmeze apoi intréga scrisórea din 1 Maiu n. 1858 — pentru cuprinsulu ei celu de dreptu publicu in baseric'a româna greco-catolica:

»Reverendissime Domine! — Domni'a T'a esci unu celibe care nu numai celibatului faci onóre, da dimpreuna si disciplin'a si institutiunile basericei nóstre orientale, in tóte ramurile loru le scí pretiuí, le onorezi, si — precumu se cade — le protegezi si le aperi; de ace'a meritezi si pretuirea si increderea nóstra. — Eu dara 'ti tramitu acestu extractu :/. din care Te poti sî Prea on. Fr. T'a si altii convinge: cá Eu in aপরera institutiuniloru si a disciplinei basericei nóstre, aperu numai dreptatea, binele celu de comunu a catholicismului, dragostea cea imprumutata a totu clerului meu, cá asîa se se intemeieze si se crésca s. Unirea din lontru a animiloru Clerului, si unirea credintósiloru din afara.

Noi vedemu cá multor'a, — mai cu séma din fratii romano-catolici — nu li place cá aperamu sî graimu adeverulu pentru baseric'a nóstra, dar' eu n'am ce face. Nu voiescu a placé ómeniloru, ci lui Domnedíeu. Disciplin'a basericei nóstre nu-i a mea creatura, sî asîa nice o potu schimbá sî modificá dupa placulu meu séu a altor'a, ci ea e unu depositu santu lasatu nóue de strabunii nostrii, si de ss. Parinti orientali, cá se o tíenemu sî se o aperamu cu tóta scumpetatea. Noi nu vremu se introducemu in Baseric'a nóstra disciplina nóua, ci noi vremu — dupa cum suntemu in cunoscinti'a sufletului si detori — a pazí sí'a aperá neclatitu ace'a invetiatura sî disciplina, care e fundata pe invetiaturile ss. Apostoli sî a ss. Parinti, si care

tóta Baseric'a orientala adevratu-catolica sî înainte de schisma nevatemata o-a pazítu in 1858 de ani, sî care Baseric'a nóstra unita ́a Ardealului, sî dupa facut'a unire o-au tíenutu (spre sî cu mare folosulu s. Uniri) de 160 de ani pâna astadi. Asía-dara tíenendu sî aperându sî noi acestu adeveru, credu cà nu numai nu pecatuimu, dara este sî un'a sânta detoria a nóstra. Noi nu potemu, — déca vremu a fi Parinti drepti si adeverati a Clerului nostru, — numai acelea singure institutiuni a-le tíéné sî a le aperá, cari favoriséza numai unei parti mai mici din Cleru.

Cà noi nu vremu, dá nice potemu a fí: la unulu mu-ma, la altulu ciuma. Totu medulariulu clerului celu vrednicu sî harnicu, fora dístingere de este casatoritu séu necasatoritu. asemenea dreptu are la dragostea sî favórea Metropolitului seu; sî pentru cà unu preotu harnicu este casatoritu, cu atátu mai tare, sî cu nece o dreptate î-lu potemu respinge de la promotiune, — care canónele basericeí nóstre nice odata nu i-o-au negatu, cu câtu scímu cà casatori'a preotíloru nostrii sî pentru baserica sî pentru natiunea nóstra au fostu totu-de-a-un'a sî este sî astadi: unu isvoru, unu radímu sî o — asía dícundu — semintie, fora de care sî baseric'a sî natiunea nóstra s'ar' fí cutropitu.

Cine nu scie? séu cine va poté negá acelu vecínicu adeveru: cà preotii casatoriti au fostu acei'a, cari prin fíi sei au datu pâna acum sî basericeí cleru sî natiunei inteligenti'a, care au sustíenutu sî aperatu baseric'a sî nationalitatea de peritiune?! cine nu scie cà sî s. unire, in partea cea mai mare s'au inmultítu sî sî astadi se inmultiesce sî se conservéza prin preoti mai cu séma casatoriti!? apoi dara pe acesti'a se-i parasimu, se-i uitamu, se-i dàmú de-o parte? . . . Dreptatea, care poftesce a dá fiesce-càrui'a de ce e vrednicu, nu va suferí o asemenea injuria.

Acest'a-i principiulu, — dreptatea, -- din care sî baseric'a orientala, sî sî eu pornescu intru adjudicarea deregatoriiloru basericesci, cá acestea se se dee celoru vrednici, fie casatoriti séu fie celibi, cà fiesce-care are darulu seu dela Domnedieu, unulu asía, éra altulu asía: precum ne spune sî santulu Pavelu apostolulu.

Cu acestea aretandu-mi parintiésc'a mea incredere remanu scl.◀

4. Mai grea imputare, sî mai mari neplaceri i-au cașunatu articlulu desu-amentitu din partea nunciaturei apostolice din Vien'a, »unde ómeni fora conscientia, fora sufletu sî fora Domnedíeu,« cum se plîngeá adese-ori dînsulu, 'lu-denunciasera cu grele sî mari lucruri, chiar' pe tempulu cându, dupa 1863, erá propusu la locurile inalte in loculu primu la episcopi'a veduvita a Gherlei. Scopulu denunciatoriloru infernali erá veditu! — Canonículu Negrutiu, de sî s'a justificatu sî purisatu prin barbatescile s'ale respunsuri, sî de sî nunciatur'a l'a absolvatu de incriminarile-i imputate, n'a potutu se ajunga nice la 1863, nice la 1870, de episcopu, desî dupa cum recunósce Br. Vasilie Popu, precum vomu vedé mai josu, — densulu (Negrutiu) dupa impregiurarile de atunci erá fórte potrivit de episcopu la Gherl'a.

Dar' se lasamu se urmeze in estrasu sî corespondinti'a cu laudat'a nunciatura, pentru de a cunósce sî din acést'a curagiulu sî tíenut'a vrednicului nostru barbatu in aperarea institutiuniloru bisericeii romane greco-catolice.

a) Nunciatur'a cu datulu Vien'a 13 Decemb. 1864 Nr. 83/2 *) informatu fiendu, cum díce, — prin unu barbatu fórte distinsu, î-i scrie, cà despre densulu se dícu urmatórele:

*) In originalu: »Nunziatura Apostolica Vienna Nr. 83/2. Illustrissime e Rme Domine! P'aucos ante dies, cum occasione qua de rebus istius Provinciae sermonem conferebam cum quodam praestantissimo viro, mentio inciderit de Dominatione Tua Illustrissima et Rma . . Dicebatur enim: I. Quod Tua Dominatio in publicis ephemeribus »Gazeta Transilvaniae« proprio nomine evulgaverit Conventionem ab Augustissimo Imperatore et Sua Sanctitate initam ad Graeco-catholicos non spectare, ex eo, quod haec conventio innitetur Concilio Tridentino, quod qua concilium pure Latinum Graeco-catholici non acceptant.

II In crimen praeterea Tua Dominatio vocabatur, quod Ipsa consiliorum, doctrinae ac simultatum societate cum iis conjuncta esset, qui dicunt, dogma de omnimoda indissolubilitate matrimonii etiam ex capite adulterii non esse nisi merum purumque institutum disciplinae, proindeque Graeco-Catholicos ex illo non obligari; cum iis deinceps qui autonomiam Ecclesiae Greco-catholicae adeo urgent, ut censeant eam independentem ab Ecclesia Romana sua negotia moderari posse et Synodos clericorum cum laicis celebrare; cum iis denique, qui clericos nec Pestinum nec Romam mittendos esse

I. Că domni'a-T'a ai publicatu in fói'a publica »Gazet'a Transilvaniei« sub numele-ti propriu, că conventiunea incheiata intre Maiestatea s'a Imperatulu sî Sânti'a s'a pe greco-catolici nu-i privesce, din motivulu că ace'a s'ar' rădîmá pe conciliulu Tridentinu, pe care greco-catolicii, — cá conciliu puru latinu, — nu-lu primescu.

II. Tî se imputa mai incolo de crima, că domni'a-T'a esci in legatura cu atari ómeni, . . . cari dîcu: că dogm'a despre absolut'a nedesfacere a matrimoniului sî din punctulu adulteriului n'ar' fî decátu una institutiune curatu disciplinaria, in urmare că pe greco-catolici nu i-ar' obligá, că Te-ai insoçitu cu atari insi, cari urgéza autonomi'a bisericei greco-catolice intr'atát'a, încátu cugeta că ace'a si-ar' poté conduce afacerile s'ale independentu de Baseric'a Romana si a tîéné sínóde preotîesci mestecate cu laici; in fine cu atari ómeni, cari tîénu că clericii români se nu se tramita nici la Pest'a nici la Rom'a, cá se se inficieze de invetiaturile latiniloru, si cari pe preotii supusi si ascultatori Santului Scaunu Cîntinescu cu dispretîu latinizatori séu papistasi ultramontani, necagindu-i in totu modulu. In urma cere Nunciatur'a esplicari si dechiaratiune genuina.

Autoriulu incriminatu, dupa o introducere relativa, in care 'si esprima mirarea: cumu ómenii sciu face si faurí sî din lucruri mai neinsemnate capitalu, séu pe românesce dîcîndu, cum suntu in stare de a face din unu tîéntîariu armasariu, — respunde, sî anume la celea dóue puncte: 1) La punctulu I. reproducîndu din articlulu incriminatu pasagiulu incepîndu dela: »incátu se tîéne de ordinea tîénerei sínódeloru etc.« pâna »in care (conclusu din conferintí'a Vieneza) inca nu otarira, cá antâiu se se tîéna sínodulu celu provincialu sî numai apoi celea diecesane,« continua: — »erá demnu de

putant, ne doctrinis latinorum inficientur, qui clericos s. Sedi admissim obedientes per contemptum Latinizatores vel Papalistas ultramontanos appellant, eosque modis omnibus insectantur. Jam vero cum vehementer optem Tuæ Dominationis caracterem et nomen intactum . . . permanere a quibuslibet maculis et naevibus, hinc Ipsam rogo ut supra allatis capitibus explicationes mihi suppeditet ac genuinam Ejus animi sensum declarationem

acelu escelentu barbatu, care me acuseza, cá cându 'mi atribuí atari crime, se fi avutu bunatate a aduce la cunos-cinti'a Escelentiei Vóstre sî acelea fapte, cari eu cá pro-topopu in Clusiu, — le-amu sevêrsitu in folosulu: s. Uniri, alu umanitatiei si alu Guvernului sacru si si alu celui politico «

2) La punctulu II. »In contr'a incriminariloru din acestu punctu, ce a potutu se le iscodésca numai o anima reutatioáa, in curati'a conscientiei potu chieamá de martore numai pre Domnedieu pre carele 'lu rogu cu s. protomartiru Stefanu, cá se nu-i impute (acusatoriului) peccatulu. Pentru acést'a fórte asiu dori: cá se mi se deie oca-siune a me poté confrontá cu acel'a inaintea Escelentiei Vóstre, si déca ar' cutezá atari crime in faça-mi nu a le probá, ci numai a mi le ascrie cu frunte serina, m'asiu supune de voia buna celoru mai severe censuri eclesiastice dictande de s. Scaunu.«

De aci apoi 'si face marturisirea credintiei s'ale ne-clintite catra invetiaturile adeverate ale s. baserici romane, 'si dá espresiune sêmțieminteloru s'ale de aderintia, su-punere si ascultare catra s. Scaunu Apostolicu si catra Maiestatea s'a. (Respunsulu e datatu din Blasiu, 19 De-cemvrie 1864.)

Dar' Nunciatur'a Apostolica neindestulita, — cum se vede, — cu esplicarile si declararile susu-atinse (cu datulu Vien'a 1 Februariu 1865), i cere din nou esplicatiuni la patru puncte specificate si totu-odata si numerii din »Ga-zet'a Transilvaniei« in cari s'a fostu publicatu articlulu in-criminatu.*)

*) In originalu: — Nunziatur'a Apostolica Vienna nr. $\frac{90}{2}$.

Illustrissime et Rme Domine!

Etsi explicationes et declarationes quas Tua Dominatio Illma et Rma mihi humanissime dedit, in praevisis meis fuerint, dissimulare tamen non possum singularem omnino consolationem ex eis coe-pisse, cum eas acceperim scripto consignatas earumque testimo-nium non conjectura sed oculis ipsis mihi reddere potuerim Itaque debitas meas gratiarum actiones Tuae Dominationi hac de re exhibeo. Nihilominus, ut omnis dubitationis occasio prorsus praecidatur, ego

Celea patru puncte sunt urmatórele :

I. Cà invetiatur'a despre nedesfacerea casatoriei din punctulu adulteriului nu este de a se numerá numai intre articlii curatu disciplinari, ci ace'a se tíene intr'adeveru sí propie de dogme, in urmare ea obliga in unu asemenea modu pe toti catolicii fara deschilinire de ritu, latini ori greci, de sí cesti din urma nu-si atragu greutatea de anathema.

rursus rogarem Tuam Dominationem ut breviori, quo fieri potest, temporis intervallo, pressius et, uti dici solet, categorice ejus sensus aperire et exponere velit super nonnullis praecipuis articulis, ac singillatim super quatuor his sequentibus :

I. Quod doctrina de indissolubilitate matrimonii etiam ex capite adulterii non sit inter articulos mere disciplinares recensenda, sed vere et proprie ad dogma pertineat, ex eaque proinde omnes indiscriminatim Catholici sive Latini, sive Graeci ritus, abscisse obligentur, quamvis isti districtione anathematis non innodentur.

II. Quod Synodi mixtae, quatenus purum putumque figmentum sunt Calvinistarum, et ad commentitia eorum Demagogiae principia compositae sunt, haberi debeant tamquam corruptela, adeoque earum usus et praxis prohiberi nedum frequentari.

III. Quod ritus ac disciplina orientalis canonice instituta ac disertis iteratisque Apostolicae approbationis significationibus roborata sarcta tacta servanda sit, ita tamen, ut sub nomine seu praetextu orientalis disciplinae non sit connivendum in usibus agendique modis qui forte irrepererint, et fidei bonisque moribus contrarie reperiantur.

IV. Quod Ecclesiae unitas in Bmi Petri principatu soli data sit, et ubi Petrus, ibi Ecclesia adeoque cum Cathedra Romana a b potioem ejus principalitatem necesse sit convenire omnes undique Ecclesias particulares, quae tamquam partes a singulis in solidum tenentur.

Unde consequitur, omnes omnino fideles, Episcopos praecipue districtiori officio obligari omnimoda observantia et pietate Sedem Apostolicam prosequendi, ejus mandatis fideliter obtemperandi, ac media idonea adhibendi quae ad Comunionem cum eadem propagandam et promovendam pertinent; inter quae illud in ipsis regionibus non est levis momenti, ut, si fieri potest, adolescentes Clerici Romam mittantur disciplinis et studiis Ecclesiasticis instituendi.

Rogo etiam Tuam Dominationem ut mihi transmittat numerum illum ephemeridis »Gazzetta transilvanica« inscriptae in quo prostat articulus in occupationem crimenque adductus.

Caeterum peculiari cum existimatione permaneo etc.

M. Archiep. Athen. Nuntius Apost. m. p.

II. Că sinódele mestecate încátu suntú numai o nascocire de a Calviniloru, sí s'a compusu dupa principiile fecte ale demagogiei lorú, suntú de a se considerá de o stricatiune, in urmare usulu si practisarea acelor'a este de a se impedecá necum de a se frecuentá.

III. Că ritulu si disciplin'a orientala instituita in modu canonicu si intarita prin semnificatiuni chiare si repetíte de aprobatiune apostolica.... este de a se tiêné, asía inse, cá sub nume séu pretestu de disciplina orientala se nu se strechure datini si moravuri furisiate, contrarii credintiei si moravuriloru bune.

IV. Că unitatea basericeii este intemeiata in principatulu fericitului Petru, sí cá unde e Petru acolo e baseric'a, prin urmare cu catedr'a Romana, pentru a ei mai mare capetenia, de lipsa este se convína de pretotindenea tóte basericele particulari.....

Canoniculu Negrutiu respunde — cu datulu Blasiu, 9 Fauru 1865 — in meritulu lucrului urmatórele :

La I. »Sciu securu cá así'a s'a decisu in conciliulu Tridentinu, dar' si ace'a o sciu securu, cá decretulu acest'a, — precum si cele-lalte ale numitului conciliu, — la noi la greco-catolici, ba si la Romano catolici in Transilvani'a nu s'au publicatu.....

Altcum in archidieces'a nóstra nu scíu se se fi desfacutu vre-un'a casatoria din punctulu acest'a, nice se desface.«

La II. »Că sí acei'a din credintiosii nostrii gr. catolici laici, cari intetiescu convocarea sinódeloru mestecate, nu suntú de parerea sí mai puçinu de convingerea, cá dóra laiciloru li-ar' fi iertatu a se amestecá in pertractarea lucruriloru relative la credintí'a si disciplin'a basericésca, ci numai singuru in pertractarea afaceriloru privitóre la organisatiunea si administratiunea averiloru basericesci, la redicarea si conservarea scóleloru elementari, la dotatiunea docentiloru sí la mai multe altele ce tiéntescu la promovarea binelui basericescu si scolasticu precum si la a culturei poporului..... Altcum urme despre sinódele mestecate aflamu si in faptele apostoliloru : la alegerea episcopiloru sí la pertractarea altoru afaceri mai momentóse

pentru baserica, — precum s'a facutu si unirea basericeii nóstre greco-catolice cu baseric'a Romei in sinodulu mes-tecatu din anulu 1699«

La III. »Mi-permitu a informá pe Escelenti'a Vóstra : cà noi greco-catolicii, cându ne nisuimu a aপরá disciplin'a basericeii orientali, nu intielegemu disciplin'a basericeii orientali moderne a celei schismatice, ci a acelei'a care se intemeiéza pe institutiunile basericeii orientali catolice din acele tēmpuri cându si acést'a erá in comuniune cu baseric'a catolica a Romei sub principatulu Pontificalui Romanu, si carea e intemeiata pe canónele celoru siepte sobóra tīenute de ambele baserici, si pe celea aceloru urmatóre cá celu lugdu-nensu si florentinu . . . In acestu intielesu numai am conceputu si articlulu incriminatu din »Gazet'a Transilvaniei.«

La IV. Rspunde cà tīēne si crede totu ce si cum in punctulu acest'a a otarítu conciliulu Florentinu, reproducūdu si decretulu respectivu despre primatulu Pontificalui Romanu in baserica. Apoi cà cum si-a conformatu dēnsulu viét'ia dupa aceste principii, provóca de martoru pe Domnedieu, se provóca si la protocólele inaltului guvernú transilvanénu de pe tempulu petrecerei s'ale in Clusiu, la stim'a si védi'a s'a inaintea superioriloru sei, inaintea Inaltului guvernú alu Maiestategi s'ale cá si la poporulu din patria etc., si alatura totu-odata si numerii respectivi din »Gazet'a Transilvaniei« precum si traducerea autentica in limb'a latina a acelor'a, rogāndu-se cá numai in intielesulu delin-eatu de dēnsulu se fia luat.

In urm'a acestui respunsu Nunciatur'a convingūdu-se despre ace'a, cà tóte incriminariile redicate asupr'a can. Negrutiu suntu false, sī numai simple calumnii provenite dela ómeni reutatīosi sī fara consciint'ia, — se dechiara multāmita cu esplicarile, declaratiunile, sī convingerile multu maltratatalui in consciint'ia autoriu, rescriendu-i » In caus'a acést'a de pe numele D.-Tale s'a stersu orice macula usióra séu suspitiune si posiedi in tóta privint'ia stim'a si increderea mea.«¹⁾

¹⁾ Scrisórea are datulu Vien'a 17. Aprilu 1865. Nr. $\frac{108}{2}$ si in pasagiulu relativu se dice : » . . . hac in re omni vel leviori macula aut suspicione detersum nomen Ejus sit, et omnimode meae existimationis fiduciaeqe possessione maneat.«

Ma intr'atât'a a inceputu a-lu stimá si pretiui sí la Vien'a, încátu ace'a-si Nunciatura Apostolica, la 25 Juniu 1865, a scrisu Metropolitului Siulutiu in numele Pontificelui: »cá Episcopii sufragani, dupa determinatiunile concordatului, intr'unu actu séu scrisóre recomandátóre se-'si deie invoirea cá se fia denumitu de Episcopu la Gherl'a densulu Joanu Negrutu.«¹⁾

Insa episcopulu dela Oradea-mare Josifu Szilágyi precum si episcopulu Dobra dela Lugosiu, aflandu de mai bine a se intielege in obiectulu acest'a cu strainulu Haynald cardinalulu si arhiepiscopulu rom. cat. dela Calocea, decátu cu capulu provinciei române gr. catolice, nu s'au invoitu sub nici o conditiune in persón'a lui Negrutiu. — Ba sí in anii 1870 si 1871 pe cându totu dênsulu a fostu propusu in loculu primu totu pentru scaunulu episcopescu dela Gherl'a, contrarii sei cei neadormiti si neimpacati resuscitara din nou la memorat'a Nunciatura vechile incriminari cu desamintitulu articlu din »Gazeta« acúsându-lu, cà, de sí s'a justificatu sí purisatu Negrutiu, — ace'a a lui justificatiune e nedrepta si neadeverata, pentru-cà dênsulu ar' fi totu acel'a dupa cum a fostu deferitu in 1864. — Capetulu au fostu, cà nice de asta-data Negrutiu n'a potutu ajunge acolo, unde Clerulu si poporulu 'lu voiá sí doriá, cá pre unulu ce erá din acelu tiênutu, sí prin urmare cunosceá mai bine impregiurarile de pe acolo. Asia a remasu in Blasiu pâna la mórte, traindu retrasu sí in linisce, dupa cum díce regele poetu Alesandri:

»Cá omulu ce fapte mari viséza
Si scumpe suvenire de prin trecutu vénéza,

1) Scrisórea are datulu Vien'a 25 Juniu 1865. Nr. $\frac{124}{2}$ si cuprinde relativu la lucrulu amintitu pasagiulu urmatoriu: »... Mihi in mandatis datum est Vestrae Excellentiae nunciandi, oportere ut ad praescriptum, normamque memoratae conventionis quantocyus et meliori quo potest fieri modo seu personaliter seu per litteras Ipsa et alii Praelati de hoc negotio (nempe provisionis sedis eppalis Armenopolitanae) conveniat, et proprium unusquisque suffragium... non singillatim, sed simul et unius actus fere contextu submittat s. Sedi super Admod. Rev. Domino Canonico Negrutius... ad munus Episcopatus Armenopolitani obeundum, proindeque dignus, qui ad hanc rem Suae Majestati comendetur.«

Cá se-'si mîngaie mintea de próst'a comedia,
Ce-o jóca interesulu si trist'a misielia.»

Asia a fostu regretatulu canonicu Negrutiu cá persóna basericésca dela inceputulu pâna la capetulu carierei s'ale unu demnu barbatu, unu barbatu de cari rari aflamu astadi in acestu tîmpu alu lingusîrei, a façiariei si a calumniarei.

(Va urmá.)

Studia din Dreptulu Canonicu.

Despre impedimente in specie.

Impedimentele impiedecatórie canonice.

Impedimentele impiedecatórie, adeca acele cari oprescu ori impiedeca inchiarea casatoriei, inse dupa-ce s'a inchiatu, nu o invalidéza nici o nimicescu de câtu cá atragu urmari de piedepse atátu asupr'a celoru ce au contrasuo, câtu si asupr'a celoru ce au conlucratu la contragerea ei, — se impartu:

1. in impedimente canonice séu basericesci, pentrucá le-a statoritu baseric'a prin canónele s'ale;

2. in impedimente civili pentrucá suntu puse de auctoritatea civile.

Impedimentele impiedecatórie canonice in tîmpurile vechie au fostu mai multe ¹⁾; astadi numerulu loru nu numai cá s'a redusu la mai puçine, ci si variéza incátu *a) in baseric'a greco-orientale* dupa pracs'a de astadi impedimentele impiedecatórie suntu reduse la cinci ²⁾ si anume:

a) Tempulu sacratu (tempus sacratum s clausum) care dupa preceptulu IX alu basericeii ³⁾ se estinde la cele patru posturi de preste anu. Acestu tempu sacratu prin canónele

¹⁾ Numerulu celoru vechie se cuprudeá in urmatóriele vier-suri:

Incestus, raptus, sponsatae mors mulieris,
Susceptus propriae sobolis, mors praesbyteralis,
Vel si poeniteat solemniter, au monialem
Accipiat: prohibent haec conjugium sociandum.

²⁾ Siagun'a o. c. §. 114.

³⁾ Cathechismu.

vechie¹⁾ la inceputu erá espresu numai fația cu paresimele in cari precum se vede²⁾ erá oprita si incredințierea seau tocmél'a, inse succesivu s'a espresu mai detaliatu estindîendu-se nu numai la cele patru posturi³⁾, ci si la dîlele de ajunu ale serbatoriloru celoru mari, precum si la miercurile si vinerile de preste anu, in cari oprite fiendu tóte petrecerile cá necuvenite crestiniloru, este oprita si celebrarea nuntîloru, si preotulu carele in aceste tempuri ar' binecuventá casatori'a cade sub piedéps'a dictata de eppulu; candu inse necesitatea ar' aduce cu sire cá nunt'a se se celebreze in aceste tempuri, capetându dispensatiune dela episcopulu, e de a se inchiá cu eschiderea a totu soiulu de petrecere si sgomotu. — Fația cu români gr. catolici dispune preceptulu V. basericescu, can. 18. c) sinod. din 1869 si mai in generalu Concil. provinc. I. T. V. C. VIII. II. 5. precum sí constitutiunea I. sinod. diec. de Gherl'a II. 6. c) d) din 1882. Acestu impiedimentu esiste si in baseric'a apuséna, sub acele-si conditiuni⁴⁾ estindîendu-se atâtu din paresime câtu si din postulu cratiunului pâna la octav'a acestoru serbatori cá si in baseric'a resaritená.

b) Consangenitatea si afinitatea in graduri oprite, cari de sí nu ar' impiedecá validitatea casatoriei, totusi ar' face neiertata casatori'a inchiata fara dispensatiune archierésca.⁵⁾ La greco-catolici acestu impiedimentu nu se numera in sîrulu impiedimentelor impiedecátorie, de óra-ce in gradurile unde incéta legatur'a de consangenitate dela care se dispenseza, incéta si caus'a impiedecátoria; prin urmare consangenitatea se iá numai cá impiedimentu nimicitoriu de casatoria⁶⁾

1) c. 52. Laodic. si 52. Trul.

2) Pravila cp. CCII.

3) Oprirea se estinde dela inceputulu paresimeloru pâna la dominec'a Tomei dupa pasci, si de la inceputulu postulu nascerei pâna la botezulu Domnului, postulu ss. apostoli si alu P. S. Vergure Marie. Intre tempurile oprite se numera si dîu'a taierei capului s. Joanu si inaltierea s. cruci.

4) Gratian c. 8—11. c. XXXIII. qu. 4. Concil. Trident. XXIV. c. 10. de ref. matr. Conf. Nicol. I. ad Bulger. c. 47, 48. Ritual. rom. de matr. Instr. p. 267.

5) Siaguna l. c.

6) Concil. prov. I. T. V. c. VIII. I. l.

c) Impiedimentulu minorenității¹⁾ esiste cându tenerii minoreni inchia casatori'a înainte de etatea prescrista prin lege si se despartu dela convietuire pâna voru ajunge la maioritate, cându apoi cetindu-li-se benecuventarea, continua vietuirea conjugale.²⁾

d) *Nescienti'a rogatiuniloru prescriste*, a preceptelorui D.-dieu si ale s. baserice. Acestu impiedimentu încātu se reduce la impiedimentulu catechismului si cade între cele cuprinse sub oprire din partea auctoritătii basericesci se pôte sustiené sub titulu de *vetitum ecclesiae* si in baseric'a apuséna.³⁾

e) *Neglegerea séu intrelasarea celoru trei promulgatiuni*.⁴⁾ Acestu impiedimentu in baseric'a apuséna eschide legalitatea casatoriei dela conciliulu Tridentinu încóce⁵⁾, cá si la greco-cat., — de-sî la greco-orientali, dupa-cum sustienu unii nu numai cá ar' face neiertata ci e chiar' invalida casatori'a inchiata fara de promulgari⁶⁾, inse afirmatiunea nu stá.

β) *In baseric'a apuséna* impiedimentele impiedecătórie s'au indatenatu a se cuprinde dupa usulu de astadi in urmatoriulu viersiculu:

„*Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum,*“ (tempulu sacratu, oprirea, incredintia si votulu), dar' fienducá in fapta suntu mai multe, s'a mai adausu sî viersulu „*mixtaque religio, si proclamatio desit*“ (religiunea mestecată si intrelasarea promulgariloru). Spre completarea acestor'a

¹⁾ Greco-catolicii acestu impiedimentu 'lu punu in sírulu impiedimentelorui civile. Conf. mai josu §. 326 si Ratiu Prelect. teol. de matrim. etc §. 48.

²⁾ Siagun'a l. c. 3. Szeredy de aci deduce cá si impubertatea ar' fi impied. numai impiedecatoriu in baseric'a orientale. Vedi in o. nostru §. 528. I.

³⁾ Vedi m. d. β) b). Fačia cu gr. catolicii dispune conc. prov. l. c. II. 2.

⁴⁾ Conf. § 321—323. Conc. prov. l. II. 3.

⁵⁾ Vedi § 341.

⁶⁾ Acést'a o afirma Szeredy (o. c. § 443) pre urm'a lui Siagun'a din § 89 (o. c.), inse sî Siagun'a o afirma acést'a in § citatu numai fačia cu condic'a obs. civile austriaca, éra in § 114 intrelasarea promulgariloru o pune între impiedimentele impiedecătórie, cari nu iérta casatori'a, ci si fara de promulgari o dice valida.

ar' fi de a se mai adauge si solemnitatea prescrisa din partea bisericeii succesiv de pre tempulu lui Tom'a si Scotu prin viersiculu: „*Si parochi aut duplicis desit praesentia testis*“, carele pretinde in intielesulu conciliulu Tridentinu presenti'a parochulu si a doi martori. In biseric'a apuséna acestu impiedimentu se adnumera dela amentitulu conciliu¹⁾ intre cele, cari nemicescu casatori'a, ci potere de a eschide validitatea casatoriei are numai in acele tñenuturi, unde s'a publicatu decretulu conciliulu Trid., din contra unde acést'a nu s'a intemplat a remasu numai cá impiedimentu, care impiedeca, dar' nu invalidéza casatori'a, si acést'a impregiurare avendu locu si fačia de români greco-catolici l'am insîratu in numerulu impiedimenteloru impiedecatórie.²⁾

In urm'a acestor'a impiedimentele impiedecatórie se dîcu a fi sîepte³⁾ si anume:

a) Têmpulu sacratu.⁴⁾

b) Oprirea (vetitum), care pôte obveni luându in intielesu generale si in biseric'a gr. orientale⁵⁾, încátu si aci potu se obvina impregiurari din cari episcopulu séu si parochulu pôte se améne inchiarea casatoriei intentiunate. Atare impregiurare este nescienti'a rogatiuniloru si a precepteloru, casatori'a a trei'a séu a patr'a a veduviloru⁶⁾, neproducerea documenteloru prescrise si altele. Prin oprire in genere se intielege ori-ce impregiurare, care pôte dupa dreptu séu dupa datena se stea in cale la inchiarea casatoriei, éra in specie oprirea (vetitum s. interdictum eccles.) este ace'a impregiurare adusa din partea auctoritatei eclesiastice care din cause fundate inchiarea casatoriei in anumite casuri o opresce, o aména si nu concede celebrarea ei pâna la delaturarea impiedimentulu, care a datu ansa la acést'a oprire.⁷⁾ Oprirea acést'a pôte proveni:

1) es. XXIV. c. 1. de ref. matr.

2) Vedi m. d. § 34 i.

3) „Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum; Mixtaque religio, si proclamatio desit; [Si parochi, aut duplicis desit praesentia testis:] Impediunt fieri, permittunt facta teneri connubia.“

4) Conf. α) a).

5) Conf. α) d).

6) Siagun'a o. c. §. 102.

7) C. 3. de clandest. despons. (IV, 3); c. 1, 3. de matr. contr. contra interdict. eccl. (IV, 16).

1. In baseric'a apuséna dela pontificele, carele are putere a oprí inchiarea casatoriei si sub piedépsa de nulitate. ¹⁾

2. In genere dela eppulu atátu in baseric'a or. ²⁾ câtu si apuséna si de la vicariulu capitulariu.

3. Dreptulu acest'a 'lu are si parochulu, cându de exemplu nu se producu documentele prescise ori in urmarea promulgariloru se ivesce cutare alta piedeca. ³⁾

Acésta oprire pôte obveni aóri'a si prin midlocit'a intrepunere a parentiloru, tutoriloru si curatoriloru, încátu parte din usu parte dupa legile ecles. civili — relative — se recere consensulu caruiv'a din acesti'a. ⁴⁾

c) Incredint'area inca este impiedimentu impiedecatoriu de casatoria, pâna cându se pôte sustiêné inchiarea ei cu validitate ⁵⁾, cí déca sustându validitatea incredint'arei, casatori'a s'ar' inchiá cu alta persóna, atare casatoria de si este in sene valida, este neiertata. In baseric'a orientale incredint'area facuta cu forma solemna si binecuventarea preot'ésca — fiendu identica cu casatori'a adeverata — cá impiedimentu nemicitoriu de casatoria invalidéza casatori'a succesivu inchiata. ⁶⁾

d) Intre impiedimentele impiedecatórie de casatoria se numera si voturile simple (vota simplicia) séu voturi de castitate (v. castitatis), cari consista in promisiunea data lui Domnedieu de a pastrá castitatea cu — ori si fara intrarea in cutare ordu. ⁷⁾ Atari voturi potu fi:

1) C. 4. de spons. duor. Bened. XIV. de s. d. XII. 5, 3.

2) C. 34. ap. 40 cart. Siagun'a o. c. 91.

3) Conf. §. 323 si n. 2).

4) Szilágyi o. c. II. §. 124, 125. Vering o. c. §. 203. Conf. si o. nostru §. 315 d) si mai josu.

5) §. 317. 2. c) d).

6) §. 316 I. n) 6). Conf. si Siagun'a o. c. §. 75.

7) Déca promisiunea e solemna si ordulu este aprobatu de Pontificele ori promisiunea simpla s'a facutu cu espresa intentiune de a intrá in ordulu Jesuitoru, votulu constitue impiedimentu nemicitoriu de casatoria cá si in baseric'a orientale. c. un. in VI. De voto et voti redemption. (III, 15) Trid. XXIIV. c. 9. de sacr. matr. Constit. Apost. sedis din 1869. Greg. XIII. Quanto fructuosius din 1582 si Ascendentes Domino din 1584. Conf. pentru gr. catolici instructiunea cit. la §. 312. n. 7).

1. *Votulu castitatis perpetue* (v. *perpetuae castitatis*) are poterea că, deca cinev'a cu acestu votu a inchiatu casatoria, nu pôte pretinde debitulu conjugale¹⁾, e inse dotoriu se-lu implenésca, deca 'lu pretinde cea-alalta parte, éra morindu acest'a pentru respectivulu se resuscitéza obligatiunea votului, chiar' si in casulu, cându la casatori'a prima a capetatu dispensatiune succesiva.

2. *Votulu de a intrá in ordu religiosu*, obliga in continuu pâna la inchiarea casatoriei, care, deca a inchiatu-o fara dispensatiune, face pecatu, ci dupa inchiare e liberu de a cere si prestá debitulu conjugale, neci nu pôte intrá in ordu fara convocarea partii. Dupa mórtea partii, poterea votului se resuscitéza.

3. *Votulu de a suscepe ordurile sacre* obliga, deca partea cea-alalta se invoiesce la implenirea lui, din contra celu ce a depusu votulu, nu are dreptu de a denegá debitulu conjugale; dupa mórtea partii votulu se resuscitéza.

4. *Votulu de a nu se casatorí nici odata*, cu inchiarea casatoriei incéta atâtu fația cu debitulu conjugale, câtu si fația cu inchiarea altei casatoria succesive, pentru-cá prin casatori'a prima implenirea lui a devenitu imposibile.

Deci cei ce au inchiatu casatori'a cu depunerea unui'a din aceste voturi, ace'a este valida, inse neiertata deca nu s'a dispensatu nici s'a stramutatu votulu in altulu.²⁾

e) *Impedimentulu provenitu din diferinti'a de confesiune* (*impedimentum mixtae religionis*) consiste intru ace'a că baseric'a casatoriele deintre crestini de diverse confesiuni — catolici si acatolici eretici si schismatici — nu le concede, le reprobá³⁾, dar' nu le dechiara de nimicite si nule

¹⁾ Unii (dupa Gury n. 1483) suntu de parere că nici a-lu prestá nu pôte inainte de 2 luni. Szeredy o. c. § 446. 4 a) si Kazaly o. c. §. 209. IV. n. 1).

²⁾ C. 4. X. qui clerici etc. (IV. 5) simplex votum matrimonium impedit contrahendum et non dirimit jam contractam; c. 41. c. XXVII qu. 1. c. 8. c. XXXIII. qu. 4. Pentru gr. catol. concil. prov. I. l. c. II. 5.

³⁾ Concil. prov. I T. V. c. IX. — Sin. Laodic. c. 10, 31. Conc. Calced. C. 14. sin arelat. c. 12; S. Ambros. De Abrah. I. 7. Acést'a e de a se deduce si din canonistii orientali, intre cari metropolitulu Siagun'a (o. c. §. 108) dîce că deca s'a facutu atare casatoria, partea crestina (la casatori'a cu judei si eretici) e de-

dupa-ce s'au închiatu. Canónele vechie (citate) se vedu a le permite cu conditiunea cá nascutii din ele se se boteze si crésca in legea adeveratu crestinésca si partea eretica se se întórca la credinti'a adeverata. Causale pentru cari baseric'a repróba casatoriile mestecate din impreunarea persóneloru de diferite confesiuni suntu evidente din ins'a-si diferint'ia de credintia si de principie¹⁾ pentru-cá atari casatorie se opunu celoru trei bunuri ale casoriei²⁾, cari le are in vedere baseric'a atátu orientale câtu si apuséna cându e óre-si-cumu necesitata — de si nu apróba — a permite inchiarea de atari casatorie. Dreptu cá conciliulu Trulanu³⁾ s'ar' paré a condamnă cu totulu si a dechiará de nula casatori'a incheiata intre dreptu-credintiosu si ereticu, de unde ar' urmá cá baseric'a orientale diferescé si aci de ce'a apuséna, inse dupa-ce admite si acestu canonu⁴⁾ remanerea legaturei de casatoria cu conditiune de a nu se opune ne-

tória a botezá pre prunci in religiunea creстина si partea necrestina se tréca la religiunea creстина, — precumu si din ace'a impregiurare cá concede si baseric'a or. cá déca un'a din feçiele necrestine ori eretice a trecutu la legea adeverata, casatori'a nu se nimicesce decátu in casulu cându partea necrestina ar' infestá si seduce pre partea credintiósa. l. c. si §. 113. 6. Acést'a o aréta sí pracs'a basericei. Vedi si Prav. cp. CCXXXII.

¹⁾ Specificate se afla la Szeredy o. c. §. 490. Kazaly §. 210 si Ratiu o. c. §. 47. pre urm'a principiiloru desvoltate de Roskovány. De matr. mixt. inter cath. et protest. III. tom. 1847, Kutschker Gem. Ehen. 1842. Döllinger, Reinerding si alt. cit. la Szeredy l. c.

²⁾ Conf. o. nostru §. 312. 2 a—c)

³⁾ VI. 70 (72).

⁴⁾ Textulu canonului in Pravila dfce: „*Cine se vá însurá cu ereticii, ace'a nunta adeverita nu e, éra de va vré se locuésca unulu credintiosu si altulu ereticu, atunci de voru vré, se fia.*“ Deci din compararea cu celealalte canóne or. si cu pracs'a bas. se vede cá acestu canonu dechiará de nula numai casatori'a închiata cu nebotezatu — paganu, judeu si spre a aduce armonia între ambele baserice façia cu acestu impedimentu nu e opu a detrage conciliulu Trul. prin nerecunóscerea din partea apuseniloru, cumu facu unii canonisti apuseni. Confer. cu acestu can. si c. 16. C.XXVIII. 9. 1. „Non oportet cum hominibus haereticis m̄scere connubia, et vel filios vel filias dare, sed potius accipere, si tamen se profiteantur christianos esse futuros et catholicos“ c. 14. de haeret. in VI.

micu bunurilor matrimoniale si mai alesu credint'ei, afirmam basati pre pracs'a de astadi că neci baseric'a or. nu dechiara de nemicita casatori'a mestecata in cătu nu suntu periclitata cele trei bunuri matrimoniale, chiar' si baseric'a in specie rusésca inca a concesu sub Petru I. la an. 1719 casatoriile mestecate cu precautiuni reservative pentru partea ortodocsa.

In baserica preste totu luându, impiedimentulu confesiunei mestecate — cu exceptiunea unoru tîenuturi — a esistatu si esiste si astadi că impiedimentu impiedecatoriu de casatoria cu diferinti'a intre trecutu si presente, că in vechime prescisele fația cu casatoriile mestecate au fostu mai stricte, éra in tîmpurile succesive aducîndu necesitatea cu sine — in unele tîenuturi baseric'a a fostu mai indulgenta fația de casatoriile mestecate.

Joanu Papiu.

(Va urmá.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Despre sacramentalia. X

(Fine.)

2) Fiendu vorba despre ratiunile instituirei sacramentalialoru abuna-séma că nu se póte lasá neconsiderata neci traditiunea apostolica neci invetiatur'a s. parinti intru carea se oglindéza viét'ia practica a basericei din deosebitele vécuri. Sî despre ce ne marturisescu acei'a? Ace'a că la sântii parinti din vécurile de antaiu aflamu adéveriri apriate despre usulu sacramentalialoru sî a binecuvéntariloru felii-rite eserciate de cătra s. baserica, acaroru instituire directe o ascriu dispušetîuniloru apostolice. — Despre atari binecuvéntari aflamu urme la Tertulianu (de bapt. 4), — S. Cyprianu Ep. 70 ad Ianuar), — S. Cyrillu Jerosol. (Cath. II, III. n. 3), — S. Augustinu, Ambrosiu, sî dintre toti citamu numai pre *S. Vasiliu* carele facîndu asemenare intre dogme sî alte invetiaturi basate pre traditiune díce: „*Binecuvéntamtu sî ap'a botezului, sî oleulu ungerei, sî chiar' sî pre cel'a ce se botéza, dara de dupa ce feliu de scripte? abuna-séma pre bas'a traditiunei tacute sî secrete.*“ (De Spiritu s. c. 27. n. 66. pag. 129.)

3) Tóte aceste se comprobéza prin consensulu unanimu alu crestiniloru, cari din tempii vechi s'au folositu de puterea feliuriteloru binecuventari. Asiá de es. decâte ori s'au temutu de cev'a ispita diavolésca, ori de maiestriele mali-tiöse ale ómeniloru rei, cá o tutela in contr'a maiestrieloru diavolesci, s'au folositu, s'au intaritu cu puterea binecuvêntariloru cerute dela baserica. Mamele spre es. au cerutu cá nascutii loru inca fiendu in pântece sè se binecuvente, cum se díce despre Eudoxi'a mam'a lui Teodoru celu teneru, — Nupturientii nu numai preste sene, ci sî preste inele sî patulu de nunta cereáu binecuventare, altii doreáu cá man-carile, casele, vitele, tíarinele sî náile sè se binecuventeze, — pre urm'a caror'a amu poté díce, cá diversele forme de binecuventari ce occuru in Euchologiu suntu numai eflusulu spiritului piu crestinescu cu deosebite ocasiuní manifestatu sî sântítu de cátra s. baserica.

4) Ratiunile pâna aci atinse nu neinsemnata intarire s'í afla in scopulu, sî in efectele atribuite sî intr'adeveru purcese din aplicarea sacramentalialoru, — care efecte se potu reduce mai alesu la aceste trei. Anume:

a) Sacramentaliale nu suntu numai nesce adumbriri ale lucruriloru venitórie, cum eráu unele ceremonie judaice, ci acele au acelu scopu cá, prin insemnarea unoru efecte spiri-tuale sî representarea unoru lucruri nevedíute presente ori trecute, in sufletulu crestiniloru sè se produca, sè se esci-teze sêmtieminte pie sî religiöse. Asiá de es. *mnelulu pas-chalu* se binecuenta parte cá sè se reinnoiésca memori'a lui Christosu, care cá unu mnelu nevinovatu pre sene s'a sa-crificatu pentru pecatele lumii, parte intru invetiatur'a nóstra cá dupa trecerea s. Pareseme carnurile se le luamu cu mul-tãmita, sî prin luarea loru se ne umplemu de darurile cele abundante ale bunatatei divine.

Pânea se binecuenta, cá nu numai se ne aducemu aminte despre minunile lucrate de cátra Domnedíeu prin pâne, ci mai alesu cá sè se arete bunatátile cele nenumerate ale pânei ceresci, adeca a s. eucharistie. carea prin mân'a sî pânea cea binecuventata sî inmultíta in desiertu fù pre-intipuita.

Vinulu se binecuventa nu numai spre reimprospetarea minuneii lucrata in vinu la nunt'a din Can'a Galileiei, ci deodata si spre intipuirea iubirii celei inflacarate cu carea in s. cuminecatura ne imbraiosieza Christosu.

Ap'a se sântiesce intru amintirea sântirei firei apelor prin botezulu D. Is. Christosu, precum si spre insemnarea bunatatilor darului innoirii si alu curatiei câscigate si impartasite in botezu.

Oleulu se binecuventa de o parte spre intipuirea misericordiei domnediesci aretate de es. dupa potopu, alu impacarii si alu mântuirii, éra de alta parte spre insemnarea nestrictiunii, a dreptatei, a innoirii sufletesci, si a vindecarii sdrobirilor sufletesci si trupesti conferite noue in s. botezu, in sacramentulu confirmarii si alu ungerei de pre urma.

Stelparile se binecuventa intru intipuirea invingerei D. n. Isusu Christosu preste morțe, dara deodata si a invingerei nostre preste ispitele diavolesci prin eserciarea faptelor bune. BCU Cluj / Central University Library Cluj

b) Altu effectu alu sacramentalialoru sta intru stergerea pecatelor veniale, mijlocita astufeliu că, prin aplicarea ataroru binecuventari, in sufletulu celui cui se aplica se nasce óresi-carev'a sântiu de pietate contrariu pecatelor, — si nu odata chiar' si sântiulu penitentiei adeverate, alu contritiunii si alu caritatei. Producerea unoru asemenea efecte este scopulu celor mai multe sacramentalia séu binecuventari personale, — cá spre es. in rogatiunea preste cei morbosi, cei invrasbiti ori legati cu blastemuri, — care efecte se si dobândescu mai alesu atunci, decumv'a sacramentaliale se primescu cu credintia viua, cu anima infranta si umilita, si cu sperare deplina intru dobândirea efectelor acceptate. In urma :

c) Alu treilea effectu alu sacramentalialoru sta intru alungarea si infrânarea puterii si lucrarei diavolesci si a eliberarei din rele si nepotintie, care effectu se mijlocesce in forma de rogatiune si invocare a puterii si ajutoriului divin. Spre es. in rogatiuni de blastemu, — la tota litia, la semenatura, la cas'a cea noua, la punerea temeliei bisericeii s. a.

Sî cumcà atari efecte intru adeveru suntu legate de sacramentalia, dovéda este marturisirea s. scripture (Num. V, XIX, — IV. Carte a Imp. V, — Marcu. IV) sî viéti'a aloru mai multi sânti, carii spre esemflu prin aplicarea oleului ori apei binecuventate, au alungatu ispitele, au vindecatú bólele sî au deslegatu iniinicitíele.

E dreptu, cá sacramentaliale nu producu totu-de-aun'a efectele sperate, — dara acést'a nu micşoréza lips'a sî folosulu loru spirituale. Pentru-cà, déca nu producu efectele dorite, caus'a nu jace in natur'a sacramentalialoru, ci in cele mai multe casuri in lips'a dovotíunei sî a pietatei celoru ce le primescu, sî numai arare ori in vointí'a domnedíesca, chiar' cum suntu sî rogatiunile prin care adese nu obtíenemu cele ce ceremu, pentru-cà ori ne lipsesce dispusetiunea spirituala receruta in noi, — ori cá nu voiesce Domnedíeu.

Producerea effecteloru legate de natur'a sacramentalialoru in cele mai adese casuri o impedecca séu *pecatele primitoriloru*, deóre-~~ce~~ sacramentalialele ~~se~~ folosescu spre superstitiuni, incátu in locu cá cu acelea se se folosésca spre sfarmarea poterei diavolului prin intrepunerea acelor'a cá mijlóce superstitióse chiar' invóca lucrarea acelei'a, — séu pentru-cà sacramentaliale le intrebuintiéza spre scopuri contrarie intentiunei basericee sî folosului spirituale.

Asiá spre esemflu suntu unii crestini, cari ap'a sântíta, s. miru, oleulu, gráulu binecuventatu sî salcele sântíte le intrebuintiéza spre vrágítoríe, si alte superstitiuni sî descán-tece netreb-nice, — altii vinu sub sântele daruri sî ceru cá se li se faca rogatiuni nu spre mângaierea loru sufletésca ori spre departarea órecarui-v'a reu, ci cá unulu séu altulu din vraşmasii sei se péra, ori se se blasteme, — câtí vinu sub sântele rogatiuni cá se scape de bóle trupesci fora cá mai inainte se se fia cugetatu la curatírea sufletului, nu numai, ci numai dupa ace'a vinu la preotii basericee cá se se róge preste dênzii, déca mai antaiu au fostu la vrágítória sî s'au folositu de descán-tece.

Pentru ace'a díce sî s. Augustinu cá „*semnulu lui Christosu departéza dela noi pre celu reu in mesur'a in*

care sufletulu nostru a primitu pre rescumperatorulu."
(Tract. 50 in Ioan.)

Acei'a cari sacramentaliale nu le primescu cu credinția, ori nu le intorcu spre scopuri crestinesci salutare, neci le intrebuintieza dupa intentiunea basericei, neci cându nu se voru impartasi de efectele salutare ale acelor'a, — ci li se va poté intemplá cá si lui Ochoz regelui Judeiei, carele vindecarea nepotintieloru s'ale nu o-a cercatu la Domnedieulu celu adeveratu, ci a tramisu soli la Baal, — urmarea apoi fú cá Domnedieu prin Profetulu Ilie i-a prevestitu cá nu va parasí patulu, ci va murí. (IV. Imp. I. 2.)

Decumv'a sacramentaliale, cá nesce asiediamente sacre se baséza p e unele ratiuni mai susu atinse, ce urméza de aci? Detorinția indoita, din carea un'a atinge statulu preotiescu éra ce'alalta pre credintiosi. — Preotímei i-e tare bine cunoscutu câtu de tare e latíta si inradacinata in poporulu crestinescu credinția in superstitioni, — vragítorie, descântece, farmece s. a — încátu adese credinția ace'a se redica contr'a sântieniei legeri lui Christosu. Unu mijlocu puternicu va aflá preotímea intru sterpirea acelor'a, déca amesuratu detorinției s'ale canonice (Synod. provinc. din Blasiu 1872 Tit. VI. c. IV.) mai alesu la administrarea sacramentalialoru, cu ocasiunea feliuriteloru sântiri si binecuvântari, — prelânga esplicarea insemnatatei dogmatice ori morale ale acelor'a, chiar' pre bas'a acelei insemnatate si a effectului spirituale legatu cu acelea, va sbiciuí si va aretá falsitatea si desiértatiunea unei séu altei datine superstitiose, care mai in de aprópe s'a indatinatu a o legá poporulu cu unulu ori altulu din acele sacramentalia, — déca de-o-data va invetiá pre poporulu crestinescu despre intrebuintiarea salutaria a sacramentalialoru. — si-i va indemná la despretiuirea superstitioniloru desierte si stricatióse.

I. Borosiu. X

Cuventu de introducere in parochia.

(Rostitu prin preotulu Antoniu Precupu cu ocasiunea introducerii s'ale de preotu in Rebrisiór'a.)

Prea Iubitîloru!

Dupa cumu vi s'a comunicatu din partea Reverendissimului Domnu Vicariu si dupa cumu a-ti audîtu si din acutulu de denumire cetitu astadi publice in s. Baserica, Ilustritatea s'a prea-gratosulu nostru Episcopu a aflatu de bine si s'a induratu, a me denumí administratoru actualu localu a acestei parochie. In 10 novembre an. 1888 s'a intemplantu acést'a gratiósa denumire; si totu in acést'a luna, an. 1883 se intemplasè denumirea mea la parochi'a de mai inainte. Cinci ani suntu asîa dara impleniti, decându portu asupr'a-mi sarcin'a preotîesca, sarcin'a de pastoriu, ér' 7 ani mai bine suntu, decându Ilustritatea s'a prea-bunulu nostru Episcopu mi-a pusu mânile pre capu si m'a ordinaru, m'a sântîtu de preotu. Nesmintitu cà in acestu tîmpu amu avutu demulteori ocasiunea a serví la s. altariu, ba, dupa cumu D.-vóstra prea-bine sciti, amu avutu ocasiunea de a serví chiar' si in acestu s. locasîu alui D.-dîeu si alu d.-vóstre.¹⁾ Ve marturisescu inse pre consciintî'a sufletului mieu si cu cea mai adevèrata sinceritate, cumcà nice cându nu amu pasîtu inaintea s. altariu cuprinsu de atâta petrudere, de atâta ingrigire si potu se dîcu, de atâta frica, cá si cumu amu pasîtu astadi.

Astadi pasîescu pentru prima-óra in acést'a s. baserica in calitate de preotu, in calitate de pastoriu sufletescu a acestei turme. Cu petrudere, cu ingrigire — ba cu frica o facu acést'a! Pentru ce? Pentru-cà-'mi punu inaintea ochiloru de-o-parte sarcin'a cea grea, ce o iáu asupra-mi, dealta parte 'mi punu inaintea ochiloru greutatea impregîurariloru, intre cari o iáu.

Suntu multi, fôrte multi, cari suntu de parerea, cumcà nemicu nu e mai bine, mai usîoru si mai frumosu, decâtu a fi preotu. Adevèratu, cà nu este deregatoria mai frumósa pre pamentu, decâtu adevèrat'a si acurat'a deregatoria preotîesca, dar' precâtu este ea de frumósa pre atâta este de grea.

¹⁾ Se face alusiune la tîmpulu de 2 ani, cari concionatórele i-a petrecutu mai inainte in Rebrisiór'a, la posesiunea s'a.

A descrie sarcin'a preotîesca asîa cum este ea, la o ast'feliu de ocasiune, e cu nepotintîa, pentru-cà tîmpulu nu ne concede, nu ne incapè vremea; dar' totusi pentru-cà d.-vóstra se aveti baremi puçina idea despre greutatea acestei sarcini de-o-parte, ér' de alta parte, pentru cá se ve poteti esplicá, cumu de cuprinsu de atât'a petrunderu, de atât'a ingrigire si frica pasîescu eu astadi la s. altariu, spre a luá asupr'a-mi sarcin'a acést'a, ve voiu descrie pre scurtu sarcin'a preotîesca, ve voiu vorbí inse ast'feliu, încátu se potu fí intîlesu, ve rogu dar' de atentiune, de bagare de séma!

„Luati aminte de voi si de tóta turm'a!“¹⁾ dîce s. scriptura pastoriloru sufletesci, si prin aceste cuvinte se impune preotului grigiã, luare aminte, treziã, bagare de séma. Se impune, preotului grigi'a „de sene“ si de „turm'a s'a.“ — „De sene“ cá se nu alunece dela implinirea detoriatiêloru s'ale, „de turm'a s'a“ cá ace'a se nu ratacésca. „Luati aminte de voi“ dîce scriptur'a, cá si cumu ar' dîce: preotîloru! pazítî-ve se nu gresítî in contr'a vóstra si in contr'a principiêloru evangelice, pre cari le profesati, le marturisiti!

„Luati aminte de turm'a vóstra“ cá si cum ar' dîce: preotîloru grigiti de credintiosii vostri, pre cari i-ati primitu din mân'a lui D.-dîeu, cá acei'a se nu ratacésca precumu ratacesce ói'a dintru-o strunga in alt'a si mai alesu grigiti de turm'a vóstra, cá in ace'a se nu sara lupii cei rapitori: necredintî'a, neintîlegerea, neunirea, pism'a, reutatea si alte scaderi, — ci ve nisuiti a ve conduce turm'a vóstra la pasîunea cea adeverata, la calea virtutiêloru. — „Striga cu taria si nu incetá, cá trimbitî'a 'ti inaltia vócea t'a!“²⁾ si éراسي „Vai mie, déca nu voiu binevestí!“³⁾ dîce s. scriptura éراسي preotîloru crestinesci. Prin aceste cuvinte se impune preotului detorintî'a de a predicá, a invetiá, a desceptá, si a luminá.

Prea Iubitîloru! Dupa cumu bine sciti, omulu stà din 2 parti, din trupu si din sufletu. Déca trupulu cere imbracaminte, cere locuintîa si cere nutremêntu séu hrana pentru a-sí poté sustîéné viétî'a s'a cea materiala (trupésca); su-

1) Faptele apost. XX. 28.

2) Isai'a 58—1 — 3) Cor. IX. 16.

fletulu adeca mintea, întielegintî'a nóstra inca cere luminare, cere sciintîa, cere cultura pentru a-sî poté sustiêné viétî'a s'a cea morala séu spirituala. Acésta parte insemnata din omu, mintea, întielegintî'a lui, are detorintîa preotulu a-o desvoltá, a-o luminá, a-o desceptá si a-o invetiá.

Si déca a fostu vre-o-data vre-unu têmpu in care poporulu nostru de rêndu se aiba lipsa de desvoltarea mintei si a întielegintîei s'ale, de desvoltarea lui morala si spirituala, astadi este de securu têmpulu acel'a. Astadi tóte limbile, tóte natiile si tóte popórale se lupta pentru cultura. Tóte natiile, tóte popórale voiescu a domní prin cultura si prin sciintîa. Apoi cându alte némuri se nisuiescu din tóte poterile a-sî câscigá acésta arma puterníca, arm'a culturai, cându alte némuri se unescu, punu umeru la umeru spre scopulu acest'a, forméza intruniri si reuniuni de cultura, atunci ar' fi fórté daunatiosu si pagubitoriu pentru noi, déca noi preotii si cu noi poporulu amu stá cu mânilé in sênu.

Dreptu ace'a un'a dintre detorintîele cele mai de capetenia ale unui preotu este detorintî'a de a predicá, de a invetiá, de a luminá si desceptá. Este detoriu preotulu a-o face acést'a atátu in baserica, câtu si afora de baserica. In baserica a invetiá pre fie-care se cunósca pre D.-dîeu, detorintîele catra D.-dîeu, catra s. Baserica si catra deaprópele seu; afora de baserica: a se cunósce fie-cara pre sene, positî'a s'a si detorintîele statului seu. Numai prin latîrea cunoscintîeloru acestor'a in poporu vomu poté creá in midiloculu lui crestini buni, parinti adeverati, fi ascultatori, soçi de casatoria fideli séu credintiosi, deregatori cu dreptate si cetatîeni buni, ascultatori, loiali si supusi.

„Voi sunteti lumin'a lúmei, asiá se lumineze lumin'a vóstra inaintea ómeniloru incátu vedîêndu faptele vóstre cele bune se prémarésca pre tatalu vostru celu din cerinri!“ si érasî „voi sunteti sarea pamentului, déca sarea se va stricá cu ce se va sará?!“ asiá dîce s. scriptura totu catra preoti, si prin aceste cuvente se impune preotului moralitatea, portarea cea buna. — „Asiá se lumineze lumin'a vóstra inaintea ómeniloru incátu vedîêndu faptele vóstre cele bune se prémarésca pre tatalu vostru celu din ceriuri!“ adeca asiá se fie faptele vóstre, preotîloru, si prin urmare si vorbele si tóte

mişcarile vóstre, încátu vedîndu-le pre acelea ómenii, se le fie spre pilda, spre esemplu bunu si spre folosu sufletescu. „Voi sunteti lumin'a lumii“ adeca voi preotîloru sunteti acelu sfeşnicu séu luminariu in midilocu, care trebue se lumineze toturor'a.

Acumu inchipuiti-ve Iubitîloru, cum pôte luminá, cum pôte respândí lumina unu preotu scandalosu, unu preotu immoralu si stricatu. Cum va poté elu combate viçiale, peccatele, datinele si inclinatiunile cele rele, cându insusi este intinatu in acelea, — óre nu i se voru aruncá cuvintele: doctore vindecate pre tine!? Pentru ace'a un'a dintre conditiunile cele mai de frunte pentru acurat'a indeplinire a deregatorii preotiesci este *moralitatea*, portarea preotului, — asiá încátu se pôte díce, cà mai multu pôte face preotulu in deregatori'a s'a cu portarea, decátu cu ins'así sciinti'a. Inmoralitatea preotului aduce cu sene inmoralitatea poporului. Dovada este ace'a, cà ori unde vei dá preste unu poporu immoralu si stricatu, déca vei cercá caus'a acelei innapoieri, déca vei cercá caus'a acelei caderi morali vei aflá, cà prelânga alte influintie externe si impregiurari locali, caus'a la ace'a inmoralitate este si ace'a, cà órecândv'a poporulu respectivu a trebuitu se aiba vre-unu preotu scandalosu, immoralu si stricatu. Dreptu ace'a preotulu in baserica si afara de baserica, in deregatoria si afara de deregatoria, la veselie séu la intristare si in ori care positiune a vietiei s'ale, asiá trebue se-sí cumpanésca faptele, vorbele si tóte mişcarile s'ale încátu din acele se resulte séu se ése o portare buna. Portarea preotului trebue se fie cá acelei mai curate fete fetióre. Inse considerându fragilitatea séu slabitîunea omenésca la carea este supusu si preotulu, si cà prin urmare si preotulu inca pôte cadé usíoru in gresíele, trebue se sciti Iubitîloru si se cunósceti de aiciá, cumcà acésta sarcina preotiésca, sarcin'a de a fi preotulu acuratu intru tóte, de a fi cu cea mai buna si mai alésa portare, inca este o sarcina nu prea usíóra.

Se mai privimu puçinu pre preotu inaintea s. altariu si in administrarea ss. taine!

Aci, inaintea s. altariu preface preotulu pânea si vinulu in trupulu si sângele Mântuitoriului nostru, conformu

cuvintelorui lui Is. cari le-a dîsu insusî la cin'a cea de pre urma invetiaceilorui sei „acést'a se o faceti intru pomenirea mea.“ Aci se róga preotulu lui D.-dîeu, cá D.-dîeu se bene-cuvinte ostenelele si lucrariile credintîosilorui sei, se-i mîntuiesca de reu, se redice pre cei cadîuti, se intarésca pre cei ispititi se mîngaie pre cei intristati, se vindece pre cei bolnavi, se stee intru ajutoriu celorui ce suntu pre patulu de mórte, ér' celorui repausati se le daruiesca odihna.

Ér' déca privimu pre preotu in administrarea ss. taine, vedemu cá indata ce ne nascemu elu este acel'a, carele ne intêmpina mai antâiu cu rugatiunile s'ale, ne pune nume si ne renasce din apa si din spiritu in tain'a s. *botezu*; ne intaresce, ne sigiléza cu sigilulu séu pecetea darului Duhului sântu in tain'a s. *miru*, ne face adeca fiintie dupa tipulu si asemenarea lui D.-dîeu. Dupa ce amu ajunsu la etatea prece-perei, cându adeca scimu a face deosebire intre bine si reu, fragilitatea séu slabitiunea omenésca facîndu, cá omulu adese-ori se cada din darulu lui D.-dîeu in periculu mîntuirei adeca in pecatu, preotulu este acel'a, care ne chiama la intórcere, la pocaintia, la indreptare in tain'a s. *marturisiri* si prin acést'a la ospetiulu celu ângerescu la s *cuminecatura*. Totu preotulu intinde celorui bolnavi braçiulu seu plinu de doftoria spirituala in tain'a s. *maslu*, ér' acelor'a cari ajungîndu la etatea prescisa pentru a se poté maritá si insurá, cari adeca voiescu a luá asupr'a-le sarcinele cele grele ale vietiei conjugali séu casatoricesci. preotulu le cere daru si binecuvêntare in tain'a s. *cununie*. Mai sântiesce si binecuvênta preotulu, dupa cumu sciti, si alte multe lucrari si intreprinderi ale credintîosilorui sei. In urma cându nepotinciosulu pre patulu de mórte, dupa-ce mediculu póte a depusu tóta sperantia de vindecare — striga dupa ajutoriu, dupa alinare trupésca si sufletésca, preotulu este acel'a, care si la mediu-de-nopte, neprivindu la frigu. la plóia ori tempestate se apropia de patulu lui. se róga pentru dînsulu, 'lu desléga si-i da ultim'a alinare sufletésca si merindea cea vecinica. — Éta acést'a este deregatoria preotiesca descisa pre scurtu!

Acumu déca ve-ti considerá d-vóstra tóte cele insirate de mine la unu locu si déca ve ti mai adauge la aceste si

tîenut'a preotului, carea trebuie se o aiba in societate, in vietî'a sociala, — déca ve-ti mai adauge tîenut'a preotului pretinsa de spiritulu tîmpului, care spiritu alu tîmpului, mil'a lui D.-dîeu, cá este astadi destulu de abundantu in pretensiuni, adeca poftesce destulu de multe dela noi, apoi déca ve-ti mai adauge raspunderea cea mare ce o are preotulu cu sufletulu inaintea lui D.-dîeu pentru turm'a lui, ve-ti sci si ve-ti cunósce, cumcà sarcin'a preotîésca nu este o sarcina atátu de usîóra cumu o cugeta multi, si ve-ti sci si ve-ti cunósce prin urmare si ace'a, cucà amu avutu cauza de-a díce, cá cuprinsu de petrundere, de deosebita ingrigire si frica pasîescu inaintea s. altariu astadi pentru a luá asupr'a-mi sarcin'a acést'a.

Dar' cu tóte acestea, prelânga tóta greutatea sarcinei ce o iáu asupr'a-mi si prelânga tóta greutatea gîurstarilouu intre cari o iáu, suntu si unele impregîurari, cari 'mi arunca o radîa de mîngaiere in midiloculu acestei ingrigiri. Aceste impregîurari suntu:

a) sperantî'a in D.-dîeu. D.-dîeu care m'a alesu si m'a chiamatu se fiu servulu lui, credu si sperezu, cumcà 'mi va si ajutá;

b) sperantî'a in ómenii cei buni, in ómenii binepreceptoru si bine-cumpanitoru si mai alesu in intelegintî'a, in ómenii cu carte a acestei turme, cari mai usîoru si mai bine intielegîndu si cuprindîndu planurile si intentiunile mele, credu si sperezu, cumcà 'mi voru ajutá intru realizarea, intru sevêrsirea lor;

c) sperantî'a in debilele mele poteri, cari déca mi-au datu sucursulu de lipsa in modu indestulitoriu in tóte positiile vietîei mele de pâna acum'a: cá studinte cá militar, cá teologu si cá preotu pâna acum'a, credu si sperezu, cumcà nice de aci inainte nu me voru rusîná.

Intaritu dar' prin acésta tripla, intreita sperantî'a si incuragîatu pasîescu astadi inaintea d.-vóstre pentru a me representá cá preotu alu d.-vóstre, dechiarîndu-ve susu si tare si apromitîndu, cumcà me voiu nisui a-mi impleni detorintiele statului mieu cu tóta esactitatea si acuratétî'a, dechiarîndu-ve susu si tare si apromitîndu, cumcà in tóte lipsele si dorintiele d.-vóstre ve voiu imbraçiosia cu ace'a

egala séu asemenea caldura si iubire, cu carea trebuie se imbraşoseze unu parinte pre copii sei.

Nu pašescu in midiloculu acestei turme mari cu intentiunea de a me imbogati séu a me imbuibá, pentru-cá bine sciti d-vóstra, nu m'amu nascutu imbuibatu, nu amu crescutu imbuibatu, nici amu avutu intentiunea nici cá preotu pâna acuma a trai in imbuibari, ci intentiunea séu scopulu meu a fostu, se-mi implenescu detorintiele statului meu cu acuratétia si se-mi pastrezu prin acést'a nevatemata reputatiunea séu numele celu bunu. Ast'feliu si de aci inainte intentiunea si scopulu 'mi va fi: implenirea esacta a detorintíeloru mele si pastrarea nevatemata a reputatiunei mele. Incátu 'mi voiú poté implení acésta dorintia si acestu scopu nu sciu, este unu secretu, unu lucru ascunsu in venitoriu, atât'a inse sciu, cumcá dupa-ce 'mi voiú fi indeplinitu detorintia, anim'a 'mi va fi liniscita si conscientia salvata séu mántuita.

In urma multiamindu Reverendissimului D.-nu Vicariu pentru obosél'a ce o-a avutu cu introducerea mea, multiamindu Prea Stimatiloru Domni profesori¹⁾, cari cu presenti'a dloru s'ale au datu actului de ačia o insemnatate deosebita si o deosebita onóre si pentru mine si pentru d.-vóstra, multiamindu-ve in urma, d.-vóstre pentru atentiunea, pentru ascultarea ce mi-a-ti datu, rogu pre atotu-poterniculu D.-dieu cá se dee si se faca cá acésta dí, díu'a introducerei mele cá preotu in Rebrisiór'a se fia o dí de placuta aducere aminte si pentru mine si pentru d.-vóstra. D.-dieu se ne ajute! Aminu.

¹⁾ La instalare au luatú parte prelânga Reverendissimulu D. Vicariu Grigoriu Moisilu si urmatorii stimati domni din Naseudu: Pavelea, Ciocanu, Moisiliu, Malaiu, Tanco, Joachimú Muresianu, Georgiu Simulu juristu, Preotulu adm. Jacobu Maiereanu si inteleşintia din locu.

Conferința preoțească a tractului Gherlei.

Domnule Redactoru!

Sperandu că si D.-Văstra veti fi de acordu cu mine, cumcă pentru on. publicu cetitoriu nu pôte fi indiferentu a adă cev'a si despre conferințele preoțești, 'mi iau voia a face unu scurtu raportu despre *Conferința preoțească a tractului Gherlei*, ținuta la 8 Ianuarie a. c. in Gichisiulu de josu sub presiulu Reverendissimulu Domnu *Andrieu Antonu* Archidiaconulu Gherlei.

La acésta conferința, des' frigulu a fostu destulu de mare, s'au prezentatu toti preotii din tractu, afara de dlu preotu diu Ormanu Joanu Bochisiu, carele a fostu impedeatu prin functiuni.

La 9 ore preotimea tractuala sub pontificarea Rev. Domnu Archidiaconu a servitu sânt'a liturgia, éra subsemnatulu, fiendu denumitu din conferința antecedenta de predicatoru, am predicatu. La 11 ore dupa finea s. liturgie, clerulu tractualu se aduna in scól'a confesionala, unde dupa invocarea Spiritulu sântu, Rev. Domnu Archidiaconu prin o cuventare acomodata deschide conferința. Totu-de-odata la propunerea Rev. Domnu Archidiaconu conferința se constituie alegându-si prin aclamatiune de vice-preside pre dlu *Joanu Georgiu* spiritualu seminariulu si capelauu in Gherl'a, si notariu ad hoc pre subscrisulu.

Ast'felu constituita conferința si incepe lucrarile, din care voiu atinge pe scurtu cestiunile mai insemnate puse la discussiune.

Asia dlu *Antoniu Nemesiu* preotu in Ghiroltu dà cetire disertatiunei „*Judetiulu*“ prescisa că tema prin conferința antecedenta, — carea este ascultata cu interesu de clerulu tractualu si de poporulu adunatu in numeru frumosu.

In sensulu hotarârilor din conferințele anterióre, preotulu din Gichisiulu de josu dlu *Zorobabelu Perhaitia* raportéza că in parochi'a s'a s'a infientiatu in anulu 1858 *fondu de bucate*, adunându-se 14 mertie; ér' in fili'a Terpiu s'a infientiatu inca in 1887 ast'felu de fondu, adunându-se 13 mertie, cari pâna astadi s'au urcatu la 18 $\frac{3}{4}$ mertie, — totu in 1887 s'a infientiatu ast'felu de fondu si in fili'a Codoru, adunându-se 20 mertie, éra astadi suntu 25 mertie.

La propunerea presiulu se hotaresce că pentru fondurile de bucate se se faca statute, cari cu unele modificari pretinse de impregiurari locali esceptionali, se aiba valóre pentru intregu tractulu.

Se hotaresce sustinerea *bibliotecei tractuale* prin sucurgerea preotiloru tractuali cu câte unu flor. pe anu; si se alege de bibliotecariu — in locul indepartatulu d. V. Gr. Borgovanu — dlu Joanu Georgiu; ér' pentru predarea bibliotecei nou alesulu bibliotecariu se alege o comisiune din domni Teodoru Szabó preotu in Hașdate si subsemnatulu, care va avé a ingriji si de gatirea unei tece pentru adapostirea cartiloru bibliotecei. Dlu Z. Perhaitia douéza pe sém'a bibliotecei tractuale 2 opuri, dlu J. Tataru „Tri-

bun'a" de pre 1888 si dlu T. Szabó s. scriptura ilustrata cu textu in 12 limbe. Conferința le exprima multămit'a s'a.

Se decide conlucrarea preotfimei tractuale pentru sporirea fondului diecesanu comunu; si facerea unei colecte printre poporu pentru ajutorarea elevilor lipsiti dela preparand'ia din Gherl'a.

La propunerea Rev. Domnu Archidiaconu se hotaresce infientiaarea unui *fondu tractualu* pentru ajutorarea clerului si bisericeilor, — la care dlu Archidiaconu apromite din parte-si câte 10 fl. pe fie-care anu. — Coferința prorumpe in insufletite: „Se traiésca dlu Protopopu.“ — Totu-odata conferința hotaresce elaborarea statutelor pentru acestu fondu; si spre acestu scopu alege o comisiune de 4 in persónele dloru: Const. Hossu preotu in Dindelégú, Teodoru Szabó preotu in Hașdate, Joanu Tataru preotu in Sinterégú si subscrisulu. Ér' spre inmultirea fondului se lasa curatoriloru cá se faca colecte printre poporulu credintiosu.

Se pune la discussiune propunerea facuta de subscrisulu, cá: se se faca o petitiune, care se fia cerculata in tóta diecés'a, si prin mediulu conferintieloru preotfiesci se fia discutata si subscrisa de totu clerulu — pentru urgitarea congruei. Motivulu propunerii a fostu memorandumu Eminentiei s'ale Cardinalului si Archiepiscopului Calocei Ludovicu Hajnald inaintatu chorului Episcopiloru magiari cu datulu 24/X 1888 Nr. 1729, carele in contr'a vointfiei prea inalte a Majestatei s'ale Regelui nostru espresa prin cuvintele: *»se se incépa pertractarile de lipsa pentru imbunatatirea congruei clerului catolicu seculariu de ainbe riturile«*, cuvinte exprimate la 22 Martie 1887, — este contrariu congruarei preotiloru greco-catolici de-odata cu a preotiloru latini.*)

Propunerea acést'a inse aflându-si contrari intre preotii din conferința, sub cuventu cá e tēmpulu inaintatu s'a amēnatu pre alta conferința. — Incātu a fostu propunerea la loculiu seu si incātu bine a lucratu conferința seu reu cá nu o-a primitu ci o-a amēnatu pre alta conferința, cându póte vá fi prea tãrdfú, nu voiú judecá eu, — judece on. lectori.**)

Cá locu alu conferinței proxime se detiermuresce Penticulu romanescu. — Tem'a pentru predica se prescrie: „*iadulu*“, éra

*) Vedi broșur'a scrisa in acestu obiectu de Magnificulu Domnu canonicu Dr. Aug. Lauranu sub titulu: A schismával összehasonlitott szent Unio vagyis szerény észrevételek Főmagasságú és Főtisztelendő Dr. Haynald Lajos Kalocsai Bibornok-Érsek úr Ő Eminentiájának a „Congrua ügyben 1888 évi október hó 24-én 1729 sz. a. kelt Emlékiratára.“

**) Reu s'a facutu cá nu s'a primitu acést'a propunere, prin care se dá ocasiune Clerului din intrég'a provincia. cá se se ocupe si elu mai cu de-adinsulu de o cauza eminentemente a s'a si se intetfésca la locurile competente o intrepunere mai valorósa si o lucrare mai energica in acésta cestiune, dela a carei'a norocósa resolvare atērna bunastarea lui materiala, care dá nascere si la o mai mare voia si putere de lucrare in tóte directiunile chiamarei preotfiesci. — Avis conferintieloru preotfiesci mai curându intruninde. Red.

pentru disertatiune „*raviulu*“*), de predicatoru se denumesce dlu *Constantinu Hossu*, éra de disertante dlu *Joanu Bochisiu*.

Acest'a este in trasuri generali decursulu conferintiei preotiesei din tractulu Gherlei.

Nu potu lasá neamintita més'a ospitala a dlui preotu localu, la care au luat parte clerulu tractualu si la care se redicara mai multe toaste intru sanetatea Escelentiei S'ale Dlui Dr. Joanu Vancea Archiepiscpu si Metropolitu si a Ilustratiei S'ale Dlui Dr. Joanu Szabó Episcopulu diecesanu si a altor'a.

Ast'feliu dupa o dí binepetrecuta in lucrare pentru binele comunu, ne departaramu la ale nóstre.

Primiti scl.

J. Sonea,
preotulu Seplacului.

V A R I E T A T I.

Fonduri tractuali. La initiativ'a si staruint'ra energica a zelosului archidiaconu gr. cat. alu Clusiului Rsmului D. *Gabriele Popu* si a diligetelui seu cooperatoru M. On. D. *Vasilie Podóba*, in tractulu protopopescu gr. cat. alu Clusiului s'a infentiatu trei fonduri comune tractuali; si anume: *fondulu cultului* pentru inaintarea scopurilor culturale ale tractului, care dispune dejá de o avere de aprópe 4000 floreni v. a., — *fondulu preotiloru tractuali* pentru ajutorarea preotiloru si *fondulu invetiatoriloru tractuali* pentru ajutorarea invetiatoriloru — in casuri de lipse extreme, care dispune dejá fie-care in deosebi de unu capitalu de preste 300 floreni v. a. — Baremi de-ar' atá cátu mai multi imitatori!

Statu'a pontificalui Leone XIII acum se redica la Rom'a in localitatile Institutului de Propaganda Fide. Statu'a acést'a e de o marime extraordinaria si representa cátu se póte mai fidelu pe urmasiulu stului Petru. Se mai facu si dóue copii mai mici de pe acésta statu; si anume un'a pentru museulu din Vaticanu si alt'a pentru orasiulu natalu alu Pontificalui.

O baserica in flacari. In nóptea dílei a trei'a de Craciunu a arsu intregu mobiliariulu fórte bogatu alu basericei „Trei Hierarchy“ din Jasi. Numai mósclele sf. Paraschiva, cari au fostu depuse in unu sicriu de argintu, au remasu nevatemate, de-sí sicriulu in parte s'a topitu. Foculu s'a escatu din candel'a, care arde pururea de-asupr'a sicriului. — Foculu s'a observatu numai demanéti'a, cându s'a deschisu baseric'a.

*) Int'ielegemu cá pentru predica se se prescrie câte odata teme si mai abstracte, — dar' disertat.unile ar' trebui se tracteze cestuni mai practice: din viet'ra pastoralu, de referintiele vietiei sociali — din punctu de vedere religiosu-moralu, — din dreptulu canonicu in legatura cu legile si ordinationile auctoritatile lumene s. a. s. a.

Episcopului Cracoviei i-s'a datu pentru totu-de-un'a titlulu de Principe-Episcopu. — Totu-odata s'a regulatu si positi'a hierarchica a titulariului episcopiei de Cracovi'a, asia cá acel'a nu mai este supusu pe viitoriu nici unui arhiepiscopu, ci confere directu cu Scaunulu papalu, dela care singuru atërna.

Mai multa moralitate! Imperatoriulu Germaniei a reflectatu pre Rectorele universitateri din Berlinu cá se puna mai mare pondu pe crescerea morala a tenerimei academice, care asia se vede cá nu e prea religiösa si pentru ace'a suntu asia dese in midilöculu tenerimei duélurile.

Fapta laudabila. Comitétulu parochialu din comun'a Com-lausü a cumperatu la licitatiune publica in dílele trecute cas'a si paméntulu unei veduve si a 4 orfani cu intentiunea cá se víua in ajutoriulu numitöloru orfani, lasându-le si mai departe in folosintia paméntulu parintiescu sub conditiunea, cá dupa pretiulu de cumperare se solvéscu basericei interese si se amortiseze capitalulu in rate, pâna ce voru platí intrég'a suma, cându apoi li se va redá dreptulu de proprietate.

Rescumperarea drepturilor regalie — de crâşmaritu o dispune art. de lege 36 din 1888. — In sensulu acestei legi: dreptulu de-a tíené crâşma in satu séu de a vinde beuturi, se va rescumperá pâna la finea anulu curente dela toti ómenii privati, adeca si dela nobilii de odinióra, precum si dela comune si de la cei ce au avutu acestu privilegiu. Sum'a rescumperarei se va statorí pe calea pertractarii si ascultarii celoru interesati cu incuviintiarea ministrulu de finantie. — Despagubirea inse numai in acelu casu se va dá proprietariulu de pâna acum, déca acest'a o va cere pâna la 31 Martie st. n. a. c., la din contra respectivulu 'si va pierde totu dreptulu. — Cererea pentru despagubire trebuie se se faca in scrisu catra inspectoratulu de dare respectivu. — Despagubirea se va platí la sume mai mici, in bani gat'a; ér' sumele mai mari, in obligatiuni de statu cu 5% minus darea de venitu.

Obligatiunile de despagubire (bonurile rurale) ungare, timisiane si transilvane, din care posiedu si unele baserice si scóle române, si cari aduceáu 5% pe anu minus 7% dare de venitu, adeca sut'a de floreni câte 4 fl. 65 cr. — se voru preschimbá cu obligatiuni nóue cu câte 4% curatu. Prin urmare se va pierde cev'a la %, dar' se va câscigá apröpe atât'a la capitalu; cá-ci: in locu de o obligatiune ungara ori timisiana vechia de 100 fl. se va dá o obligatiune nóua de 100 fl. si 16 fl. 95 cr, in bani gat'a, ér' in locu de-o obligatiune transilvana vechia de 100 fl. se va dá o alta obligatiune nóua de 100 fl. si 16 fl. 13 cr., in bani gat'a. — Obligatiunile vechi suntu a se depune spre acestu scopu nesuintitu pâna in 9 Februaru st. n. a. c. la Perceptoratulu regiu mai de-aprópe, care va dá unu reversu despre primirea acelor'a, ér' preste 10 díle va dá unu titlu provisoru de nóuele obliga-

tiuni impreuna cu diferinț'a de valóre in bani gat'a, — din 15 aprilie înainte apoi va dá obligatiunile definitive.

Istori'a pentru inceputulu Romaniloru in Daci'a, scrisa de marele istoricu românú Petru Maiorú, o-a scosu de su tipariu in o noua editiune inca acum'a-su cinci ani Societatea academica „Petru Maiorú“ din Budapest'a.

Opulu acest'a, a carui deosebita insemnatate se caracterizeza prin nobilulu scopu alu fericitului nostru istoricu: „... cá vedîndu românii din ce vit'ia stralucita suntú prasiti, se se indemne toti stramosiloru lorú intru omenie si bunacuvint'ia a-le urmá,“ cum si prin cuvintele meritatului boeriu moldoveanu Jordache Malinescu in preocupentarea s'a la editiunea a dou'a din anulu 1834: „*Acésta istoria este care a datu lauda si marire si a urzitu epoc'a natiunei românesci*“, — se petrecuse cu totulu; si societatea numita vedîndu lips'a lui adêncu sêmțita la publiculu românú l'a edatu din nou cu litere latine, — facîndu prin acést'a natiunei si literaturii române celu mai bunu serviciu. — In editiunea acést'a a trei'a, dovedile cu cari Petru Maiorú a combatutu pre contrarii latiunitatii române si a sustîenutu originea nóstra romano-latina, suntú inveluite intr'unu vestmêntu cu multu mai accesibilu pentru publiculu cetitoriu, decum eráu editiunile cirilice de mai înainte. Literele latine si tipariulu frumosu, in care se presinta acésta carte de *auru* a trecutulu nostru plinu de suferinț'e, inzeestrata cu frumoșe si temeinice cunoscinț'e istorice, contribue multu cá ea se devina unu tesauru pretiosu in ori-ce biblioteca. — Posîediéndu societatea editória inca mai multe esemplare, si dorindu cá ele se se respândesca si se impodobesca tóte bibliotecele române, a redusu pretiulu cartiei la minimulu posibilu; si anume: pretiulu unui esemplariu brosiuratu l'a redusu (dela 1 fl. 50 cr.) la 60 cr., alu unui esempl. legatu in pênza (dela 2 fl.) la 1 fl. 10 cr. si alu unui esemplariu in legatura de luxu (dela 2 fl. 30) la 1 fl. 50 cr. — adausu la fie-care câte 15 cr. portpostalu. — Dela 10 esempl. se dá unulu gratis. — A se adresá la dlu Josifu Blaga Budapest IV. Lóuteza 6. II 14.

„**Gazeta Transilvaniei**“ cu incepere dela prim'a Januaria s'a imbogatitu in cupriusu. Numerii de Dominec'a esu in câte 2 cóle, din cari o mare parte o cuprinde partea literaria, scolastica, economica etc. Acesti numeri de Domineca, cari dau pe anu 104—106 cóle, se potú aboná si deosebi cu pretiulu bagatelu de 2 fl. pe anulu intregu, care 'lu póte plati veri-care, cu atátu mai vêrtosu, cá abonamentele se primescu si in rate semestrali de 1 fl. si trimestrali de 50 cr. — Recomendamú celorú mai lipsiti de mijlóce abonarea numeriloru de Domineca a „Gazetei Transilvaniei,“ cari suntú asîá intocmiti încátu cetitorii si numai ai acestorú numeri se potú bene orientá in lumea politica-literaria etc.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu.